

Les1: Introductie

Gedrag, Welzijn, Maatschappij & Imago

(Onderdeel van IBS Het Gezonde Dier)

Welkom !

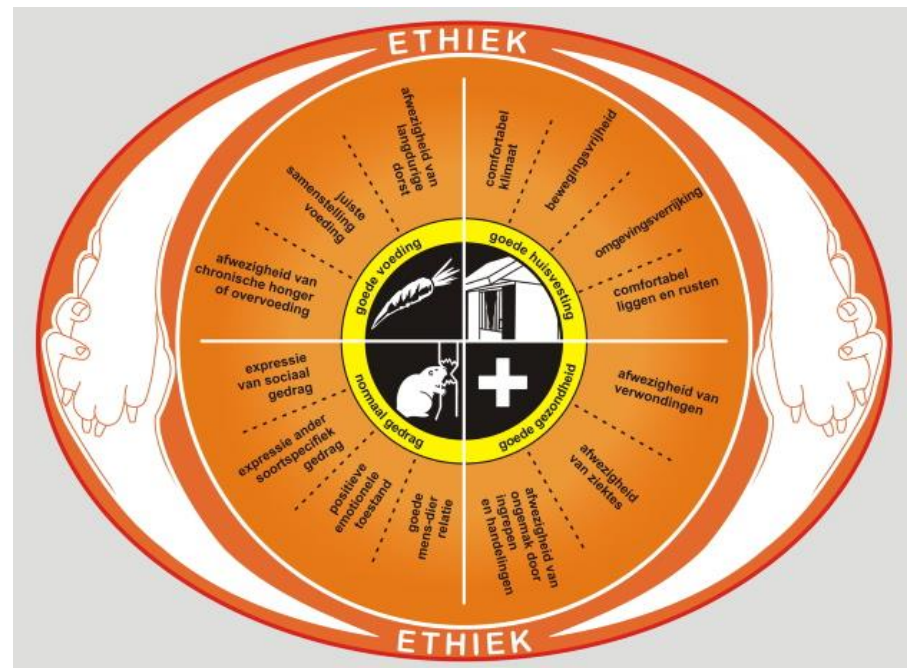

Wat is Ethiek ?

Dierethiek gaat over het denken over wat mensen wel en niet met dieren mogen doen

Filosofie die zich bezighoudt met wat goed en slecht is

De leer van goed en kwaad

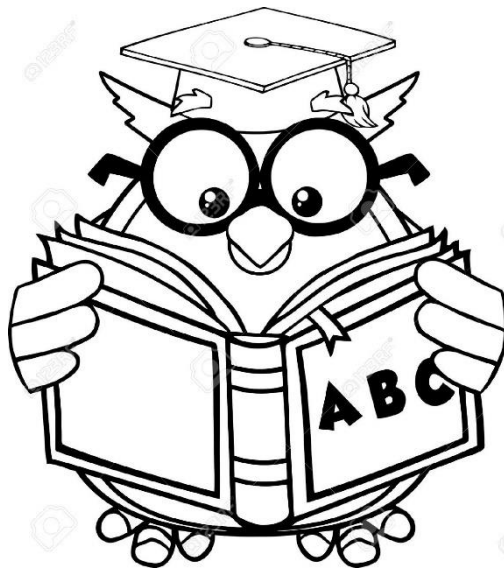
Maatschappij & Imago > Waar gaan we het over hebben:

- Ethiek
- Verschillende soorten landbouw
- De Wet
- Keurmerken
- Beter Leven
- Dierenrechten organisaties
- Proefdieren/Klonen/Genetische modificatie

Eind doelstelling

- Gedragsexperts
- Horizon verbreden

Programma deze les:

1. **Introductie** Gedrag & Welzijn én
Maatschappij & Imago
2. Oriëntatie op de onderwerpen:
‘Welzijn en Ethiek’
3. De **vijf vrijheden** van dieren

Groei en productie: Signalen van welzijn?

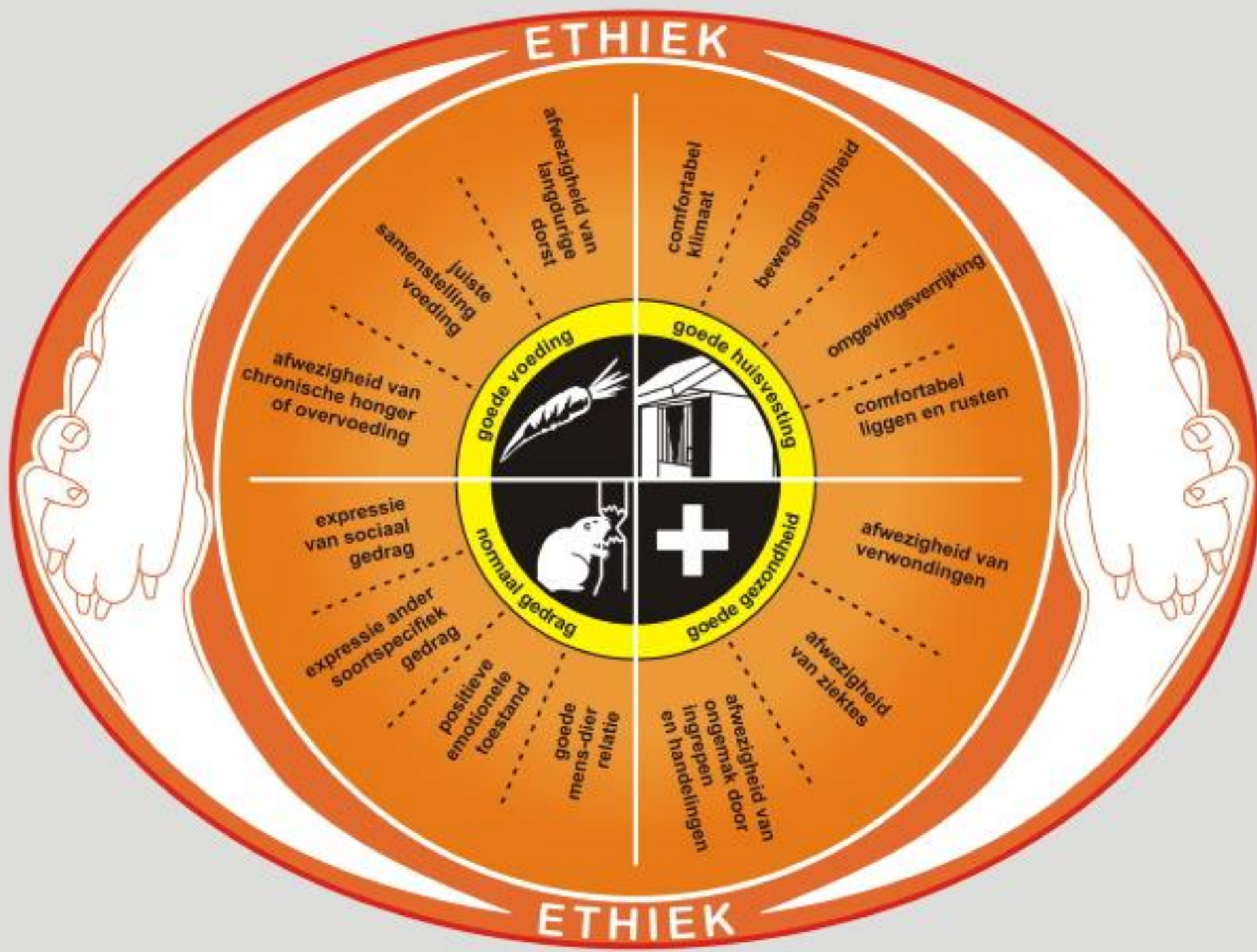
- <http://cursus-dierenwelzijn.dierenwelzijnsweb.nl/>

Voorbeelden van definities zijn:

1. Welzijn is: in **harmonie** leven met de omgeving.
2. Hoe minder dieren **moeite** hoeven doen om zich aan te passen aan de omgeving hoe groter het welzijn.
3. Welzijn hangt samen met de **voorspelbaarheid** en beheersbaarheid van de omgeving.
4. Welzijn heeft te maken met de **emotionele status** van dieren, zoals plezier, pijn, gevoel van stress, angst en frustratie'.

ETHIEK

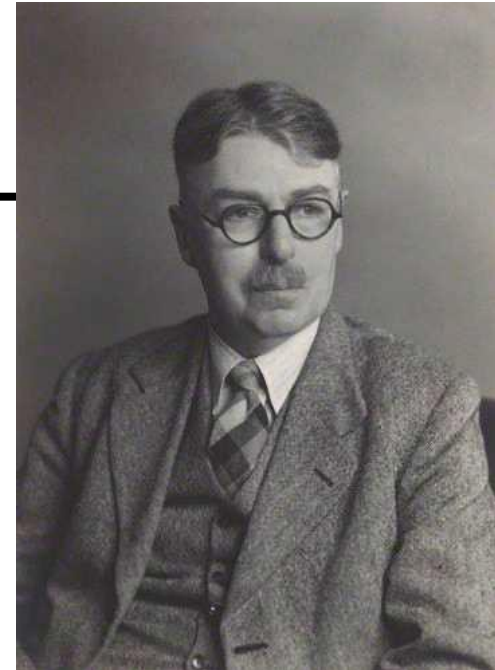
ETHIEK

■ 5 vrijheden van Brambell (1965)

Dieren zijn vrij van:

- dorst, honger en onjuiste voeding
- fysiek en fysiologisch ongerief
- pijn, verwondingen en ziektes
- angst en chronische stress
- om hun natuurlijke (soorteigen) gedrag te vertonen

Dierenwelzijnsproblemen ontstaan wanneer deze vijf vrijheden niet zijn gewaarborgd

Wat hebben we vandaag geleerd:

- Definitie van Dierwelzijn
- Definitie van Ethiek
- De vijf vrijheden van dieren

Welk punt binnen de veehouderij kan volgens jou verbeterd worden waardoor dieren een beter welzijn krijgen?

Les 2: Status en waarde van dieren en mensen

Maatschappij & Imago

(Onderdeel van IBS Het Gezonde Dier)

Welkom !

Dierenwelzijn:

Doelstellingen deze les:

Doel:

Antwoord zoeken op de volgende vragen:

- **Welke verschillen zijn er tussen dieren?**
- Hoe denken mensen over de veehouderij?
- Hoe denken jij en je klas genoten over bepaalde onderwerpen?

Het ene dier is het ander niet....

Het ene dier is het andere niet!

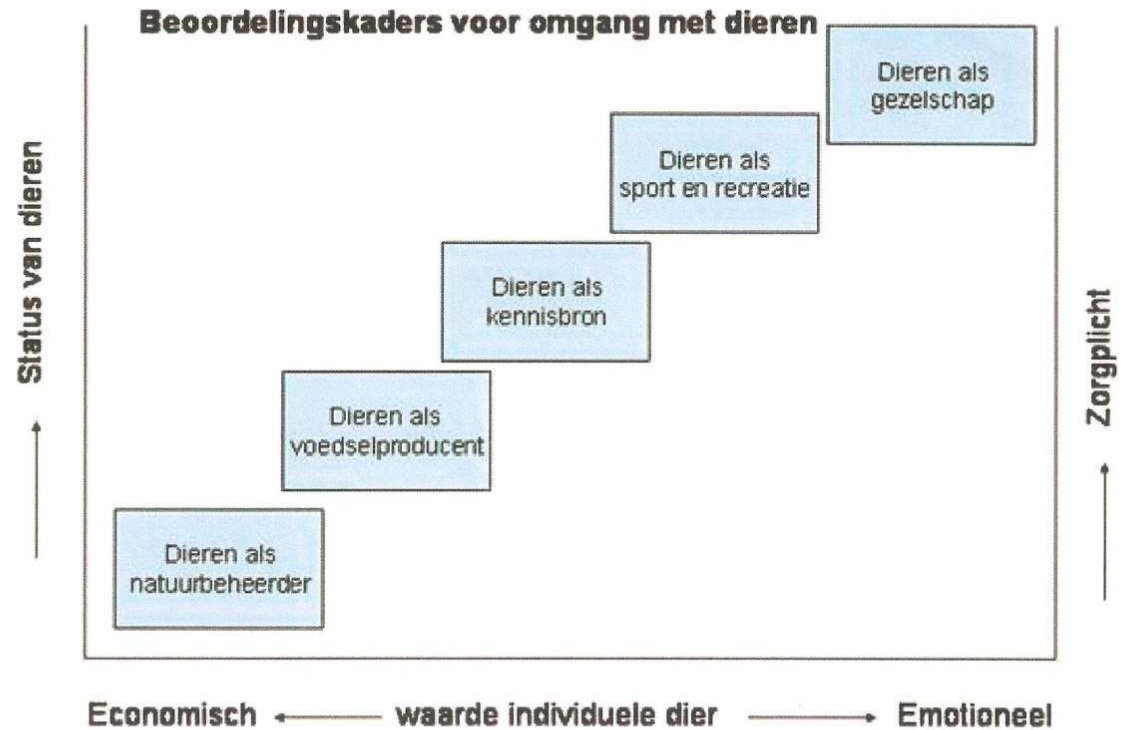
- <http://cursus-dierenwelzijn.dierenwelzijnsweb.nl/pagina/OC-33084-2-1d.html>

Welke functies/rollen kunnen koeien en varkens hebben?

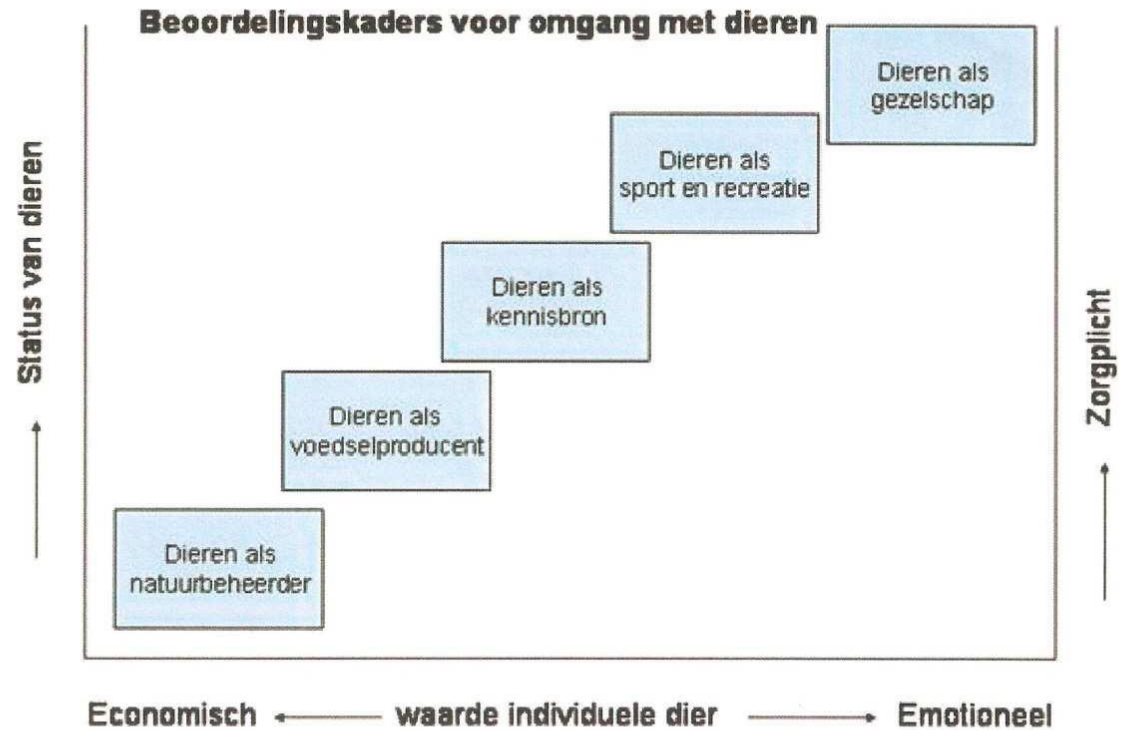

Het ene dier is het ander niet.....

Beoordelingskaders voor omgang met dieren

Beoordelingskaders voor omgang met dieren

- <https://www.youtube.com/watch?v=9wUMs0hMBXo>

Verschillen tussen dieren en mensen

- Dieren kunnen verschillende waardes en status hebben door verschillende rollen en functies
- Mensen verschillen daarbinnen ook!!

Doelstellingen deze les:

Doel:

Antwoord zoeken op de volgende vragen:

- Welke verschillen zijn er tussen dieren?
- **Hoe denken mensen over de veehouderij?**
- Hoe denken jij en je klas genoten over bepaalde onderwerpen?

Why love one... but eat the other?

- Pigs are as loving, sensitive, and full of personality as the animals we call "family".
- In a natural setting, mother pigs sing to their piglets while nursing, pigs spend hours playing, and groups of pigs enjoy lying close together in the sun.
- Curious and insightful, pigs are the smartest domestic animals, with intelligence beyond that of a 3-year-old human child.
- Pigs dream, recognize their names, and form affectionate loyal bonds with each other and other species, including humans.

Yet in Canada each year, almost 26 million pigs endure a life of misery and abuse before ending up on the dinner plate. Most pigs are raised on factory farms — spending their too-short lives under the constant stress of living in cramped, dark warehouses and never experiencing fresh air or daylight until they are loaded onto trucks bound for slaughter. Piglets have their tails cut off, teeth clipped, and are castrated, all without any painkillers. Mother pigs are kept constantly pregnant and spend most of their lives confined to 2-foot wide crates that are so small they are unable to even turn around.

Choose Compassion. Choose Vegan.

www.iVegan.ca

www.TerravivaGreen.org

Why love one... but eat the other?

- Like the companion animals we cherish, chickens by nature are inquisitive, affectionate, and personable.
- Chickens are intelligent problem-solvers who possess some cognitive abilities more advanced than those of cats, dogs, and even some primates, including human toddlers.
- Chickens have close family ties. They will fight foxes and eagles to protect their own kin and mourn the loss of a loved one.
- A mother hen begins bonding with her chicks, even before they hatch, by softly clucking to her unhatched young, who chirp back to her from inside their shells.

Yet, each year in Canada, 643 million chickens raised for meat live and die in nightmarish conditions. Cramped by the thousands into filthy windowless sheds, they suffer ammonia burns from their own waste and may be trampled or suffocated from the overcrowding. At the hatchery, chicks have their beak tips and, sometimes, toes amputated without any painkillers. Chickens have been genetically selected to grow so large they become crippled under their own weight. Egg-laying chickens spend their entire lives packed so tightly together in wire battery cages they're barely able to move. Male chicks have no value to the egg industry, so annually almost 30 million chicks are thrown away, literally as trash, within hours of hatching — either being ground up alive in giant macerators or left to suffocate in garbage bags and bins.

Choose Compassion. Choose Vegan.

www.iVegan.ca

www.TerravivaGreen.org

Why love one... but eat the other?

- Just like the animals we call "best friends", cows are loving and sensitive, and have individual personalities.
- Cows are incredibly affectionate and devoted mothers, who bellow frantically as they search for their calves, even weeks, for their calves who have been snatched away.
- Cows are smart and curious animals who enjoy intellectual challenges, and will sometimes even jump with excitement upon solving a problem.
- These gentle giants are deeply loyal to their families and to human companions, and mourn the deaths of those they love.

Yet most of Canada's 13 million cows raised for beef spend the last few months of their short lives on barren, muddy, or dusty feedlots containing up to 40,000 cows and endure branding, castration, and dehorning without any painkillers. To maintain milk production, dairy cows are subjected to a brutal cycle of pregnancy and intensive confinement, often with swollen and infected udders (mastitis), while repeatedly having their calves torn away from them. At 3-5 years of age, dairy cows are labeled "spent," sent to slaughter and ground up as hamburger meat. Because their newborn male calves are of no value to the dairy industry, many are killed soon after birth, or are severely confined for their lives before being killed for veal at only a few weeks of age.

Choose Compassion. Choose Vegan.

www.iVegan.ca

www.TerravivaGreen.org

Integriteit gaat over eerlijkheid.

Over het grondrecht dat je eigen lichaam niet aangetast wordt.

De integriteit van een dier bevat een drietal hoofdthema's

1. Heelheid en gaafheid van het dier

(bijv. onthoornen, castereren, couperen)

2. Of een dier in evenwicht is.

(bijv. plofkip en natuurlijke 'normale' levensloop bij dieren m.b.t. bijvoorbeeld bevruchten en spenen)

3. Kan het dier overleven of handhaven in de natuur.

(bijv. normaal afkalven)

Intrinsieke waarde

- Een eigen waarde afgezien van een mogelijk nut voor de mens.
- Waardevol vanuit zichzelf zonder verder doel.

De intrinsieke Waarde van dieren is opgenomen en erkend in de Wet Dieren sinds 2013

Men kan niet zeggen dat het ene dier meer intrinsieke waarde heeft dan een ander dier.

Les 3: Status en waarde van dieren en mensen

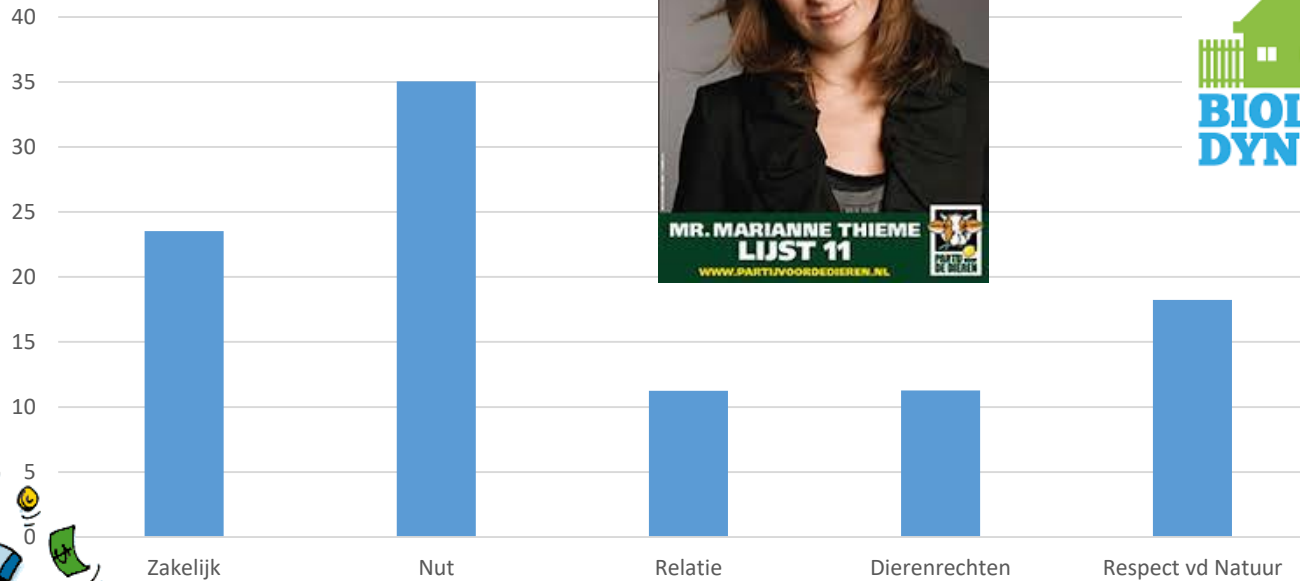
Maatschappij & Imago

(Onderdeel van IBS Het Gezonde Dier)

Welkom !

Wat is het verschil?

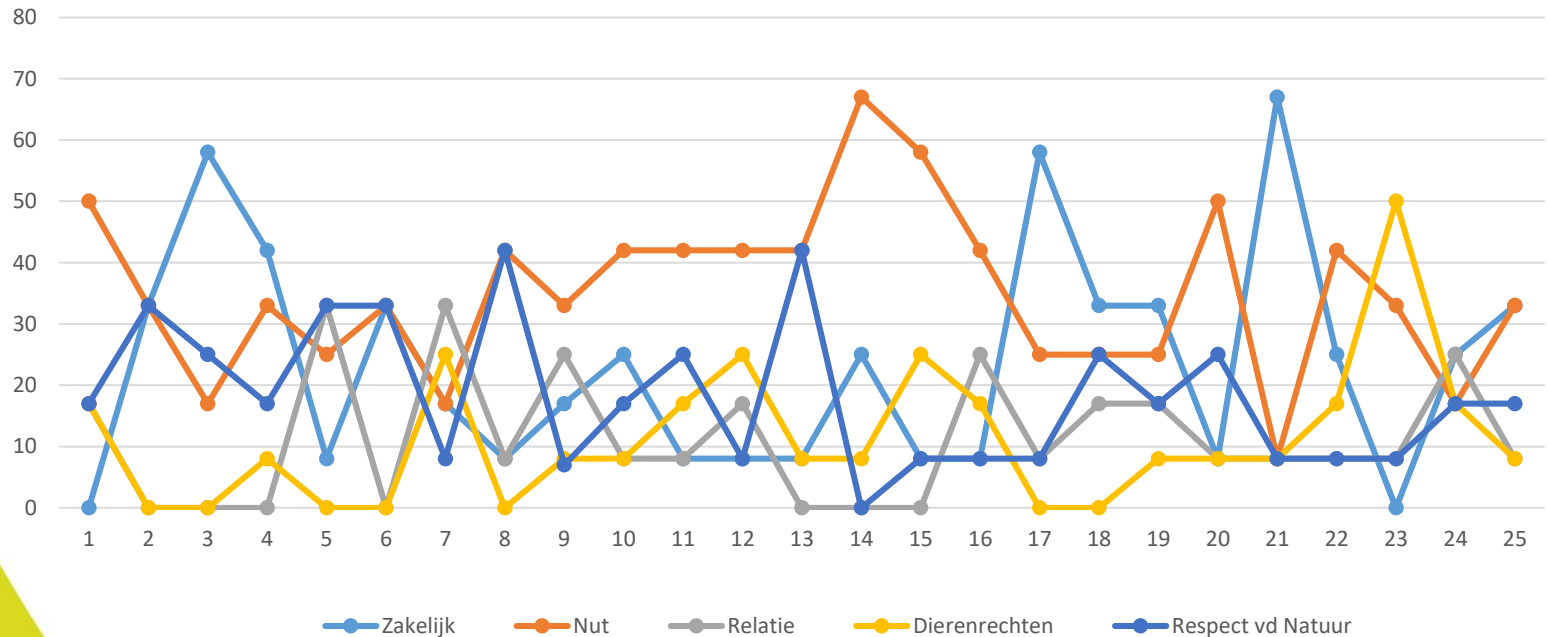
Doelstellingen deze les:

Doel:

Antwoord zoeken op de volgende vragen:

- Welke verschillen zijn er tussen dieren?
- Hoe denken mensen over de veehouderij?
- **Hoe denken jij en je klas genoten over bepaalde onderwerpen?**

Je kunt veilig in de klas je mening geven en met respect omgaan met meningen van anderen.

De vijf belangrijkste manieren hoe mensen ethisch naar dieren kijken:

- Zakelijk
- Nuttig
- Relatie
- Dierenrechten
- Respect voor de natuur

<http://ae.imcode.com/home> Favorieten

ANIMAL ETHICS DILEMMA

AN INTERACTIVE LEARNING TOOL
FOR UNIVERSITY AND PROFESSIONAL TRAINING

[Home](#) | [Contractarian](#) | [Utilitarian](#) | [Relational](#) | [Animal Rights](#) | [Respect for Nature](#) | [References](#)

[About AE](#)

Welcome to Animal Ethics Dilemma

On this web site you will find a number of interactive ethical dilemmas raising questions about our treatment of animals. Explore the dilemmas and find out how different ethical views influence your own behaviour.

You can use Animal Ethics Dilemma free of charge - just register. Registration does not require you to provide any personal information.

Log in

Please enter your username and password

Username:

Password:

LOG IN

First time?

If you are a first time user, please register!

REGISTER HERE!

Change language

- [Dansk](#)
- [Español](#)
- [Hollands](#)
- [Svenska](#)

Zakelijk

Mensen die alleen zakelijk kijken naar de Veehouderij:

- Zijn enkel bezig met afspraken tussen mensen
- Eigen belangen staan voorop (profiteren van hulp van anderen)
- Dieren hebben geen rechten

Hebben zakelijke mensen oog voor welzijn?

JA: zakelijke ondernemers kijken ook naar het welzijn, want de consument verlangt dat en wij willen onze producten verkopen.

Nuttig

Mensen die op een nuttige manier naar de Veehouderij kijken:

- ▶ Maken een afweging tussen welzijn en nut voor mensen
- ▶ Negatief handelen wordt goed gepraat als welzijn mens of andere dieren toeneemt
- ▶ Willen het grootst mogelijke welzijn voor mens en dier

Wordt bio-industrie gezien als nuttig door deze mensen?

Uitspraak van ondernemer die het 'Nut' belangrijk vindt:

“Nee, de nadelige effecten op het welzijn van dieren en de voordelen voor de mens zijn niet in evenwicht”.

Relatie

- ▶ We hebben verplichtingen naar dieren en met elkaar
- ▶ Relaties moeten waarde hebben voor mensen

Moeten we alle dieren goed behandelen volgens mensen die een relatie met je dier belangrijk vinden?

“Nee, we hebben geen verplichting tegenover muizen en ratten in en om huis, behalve ze zo effectief mogelijk bestrijden”.

**Als makkelijkste
doelwit kunnen
mishandelde dieren
een signaal zijn van
huiselijk geweld.**

Dierenrechten

- ▶ Goede resultaten geven geen recht tot slechte middelen
- ▶ De intrinsieke waarde van dieren respecteren
- ▶ Uiterste: Mensen en dieren hebben zelfde rechten

Welke 'actie groepen' zijn er die opkomen voor de rechten van het dier?

- Stichting Wakker-Dier
- Partij voor de Dieren
- Dierenbescherming
- PETA (People for the Ethical Treatment of Animals)
- Stichting Proefdier vrij
- Etc.

Respect voor de Natuur

- ▶ Individuele dier en integriteit van soort moeten worden beschermt
- ▶ Geniet van alle soorten en diversiteit en behoud deze ook.
- ▶ Tegen genetisch modificeren en doorfokken

Welke vorm van veehouderij heeft de meeste 'respect voor de natuur'?

- De Biologische Landbouw; deze kijkt zoveel mogelijk naar milieu en welzijn vanuit de grondbeginselen vanuit de natuur.

WHY WE
LOVE DOGS

EAT PIGS

AND
WEAR COWS

Les 4: Gedrag in de Natuur

Gedrag & Welzijn

(Onderdeel van IBS Gezondheid)

Welkom !

GEDRAG: Een opeenvolging van handelingen die door een dier wordt uitgevoerd als gevolg van een of meerdere prikkels.

Een koe loopt naar de drinkbak, wat was de prikkel?
Nog voorbeelden? Welke prikkel?

Gedrag opsplitsen in:

- o **Natuurlijk gedrag**
- o Aangeboren gedrag/ het instinctief gedrag
- o Aangeleerd gedrag/ ervaringsgedrag
- o Geschoold gedrag/ getraind gedrag
- o Afwijkend gedrag

Doelstelling van deze les:

- Na deze les weet je een welke termen horen bij het thema 'Natuurlijk gedrag'.
- Daarnaast weet je wat deze termen betekenen.

- Bij natuurlijk gedrag hebben we te maken met verschillende gedragssystemen, zoals:

Natuurlijk gedrag

- **Sociaal gedrag**
 - communicatie, rangorde
- **Agonistisch gedrag**
 - vluchten/vechten
- **Maternaal gedrag**
 - gedrag van moeder
- **Foerageer gedrag**
 - voedsel zoeken
- **Exploratie gedrag**
 - Verkennen en spelen
- **Slaap en rust gedrag**
 - In de natuur
- **Voortplantingsgedrag**
 - Normaal
- **Comfort gedrag**
 - likken, verzorgen

Natuurlijk gedrag

- *Natuurlijk gedrag is gedrag dat een dier uit zichzelf vertoont.*
- *Doel van natuurlijk gedrag:*

Zich aanpassen aan de omgeving om te kunnen overleven

- *Het dier moet overleven als:*
 - Een individu (voer, plaats)
 - Een groep (sociaal)
 - Een soort (voortplanting)

- Sociaal gedrag: is gedrag tussen dieren onderling
- Bij alle dieren die in groepen samenleven bestaat een rangorde.
- Het dominantste dier staat bovenaan en het onderdanigste dier staat onderaan. Dit heet de hiërarchie.

- Communicatie door:

- Dreigen
- Imponeren
- Onderwerpen
- Geluiden (varken 26 verschillende geluiden, honger, woede, welbehagen, pijn, ergernis etc.)

Sociaal gedrag

- Er bestaan verschillende samenlevingsvormen:
 - **Solitair levend** (*alleen levend* → *tijgers*)
 - **Paarvorming** (*twee bij elkaar horende dieren* → *bevers*)
 - **Gezinsvorming** (*ouders met jongen* → *wolven*)
 - **Harem** (*groep vrouwen die een en dezelfde echtgenoot hebben* → *kippen*)
 - **Matriarchale orde** (*de vrouw heeft de overheersende rol* → *varkens leven in een matriarchale rotte of roedel*)
 - **Kolonie/kudde** (*grote groep van bijeenwonende of -nestelende dieren*
→ *geiten, koeien, ganzen*)

Voorbeeld Sociaal gedrag:

Pikorde bij kippen

Agonistisch gedrag

- Gedragingen gericht op het aanvallen, dreigen en vluchten (conflict)
- Onderverdeeld in twee soorten gedrag:
 - Gedrag tussen soortgenoten (intraspecifiek)
 - Gedrag tussen niet soortgenoten (interspecifiek)

Intraspecifiek (soortgenoten)

- Territoriumgedrag
- Rangorde gedrag
- Paarvormingsgedrag
- Broedzorggedrag

Interspecifiek (niet soortgenoten)

- Competitie (voerbak, rustplaats, drinkplaats)
- Predatie (kat die muis vangt)

Maternaal

- Gedragingen van moederdier naar jongen, gericht op het verzorgen van de jongen
- Genetisch bepaald
- Essentieel voor de normale ontwikkeling van het jong, en voor het gedrag van het jong later.
- Bijv:
 - Schoonlikken van kalf na geboorte.
 - Kalf laten drinken van de uier.
 - Jong aanstoten zodat deze probeert overeind te staan.

- Foerageergedrag
- Gedragingen gericht op het verkrijgen van voedsel
- Vaak ritmisch gebeuren
 - 's Nachts (ratten)
 - Overdag (kippen, koeien)
 - Bij schemering (varkens) → hoe is dit in de stal?

Varken 20 min

Koe: In groepsverband levende dieren eten graag
gelijktijdig (synchronisatie)

- Nadeel: onderdanige dieren krijgen minder

Foeragegedrag bij wilde zwijnen

Voortplantingsgedrag

- Gedragingen gericht op reproductie van de soort
- Kop op rug / bespringen (koe)
- Genetisch bepaald en beïnvloed door verandering daglengte en temperatuur
- Bestaat uit verschillende fases:
 - Zoeken en vinden van geslachtspartners
 - Synchroniseren van elkaars gedrag (baltsgedrag)
 - Dulden van elkaars nabijheid en paring
 - Vormen van een paar en nestelgedrag

Slaap en rust gedrag

- Gedrag gericht op het slapen en rusten
- Hoe lang slaapt een koe?
- Soort specifiek
 - Runderen, herten paarden rusten staand
 - Varkens slapen op veilige, verborgen plaatsen
 - Kippen slapen alleen op hoge plaatsen
- Slaapstadia:
 - Rust maar wakker, ogen open
 - Ogen dicht, dommelen of lichte slaap (koe staand)
 - Ogen dicht, diepe slaap (makkelijk te wekken)
 - Ogen dicht, REM slaap (moeilijk te wekken)

Exploratiedrag

- Gedragingen gericht op het onderzoeken van de omgeving of soortgenoten.
- - Exploratie levert beelden van de omgeving op (vluchtwegen, voedselplaatsen etc.)
 - Vaak jonge dieren die spelenderwijs de omgeving verkennen
- Voorbeelden:
- Spitsen van oren, snuffelen,
- voelen, bijten etc.

Exploratie gedrag of foeragegedrag?

<https://www.youtube.com/watch?v=oAkpjzk-Sw4>

- Gedragingen gericht op het verzorgen van eigen huid, haren en veren.
- Ook gedrag gericht op lichaamsbedekking soortgenoten.
 - Goede conditie van lichaamsbedekking is levensnoodzaak (**bescherming** tegen stoffen/organismen, warmte etc.)
 - Lichaamsbedekking van belang bij het geven van signalen in **communicatie** met soortgenoten (opzetten van veren bij dreigen)
- Voorbeelden:
Likken, wassen, schuren, rekken, rollen, water- & stofbaden en krabben.

Boer leert zijn varkens duiken

- <https://www.youtube.com/watch?v=Xnp4d1CBlgl>

- Natuurlijk gedrag
 - Sociaal gedrag → communicatie, rangorde
 - Agonistisch gedrag → vluchten/vechten
 - Maternaal gedrag → gedrag van moeder
 - Foerageer gedrag → voedsel zoeken
 - Exploratie gedrag → verkennen
 - Slaap en rust gedrag
 - Voortplantingsgedrag
 - Comfort gedrag → likken, verzorgen

Les 5: Natuurlijk gedrag bij Varkens

Gedrag & Welzijn

(Onderdeel van IBS Onderhouden)

Welkom !

Natuurlijk gedrag van varkens

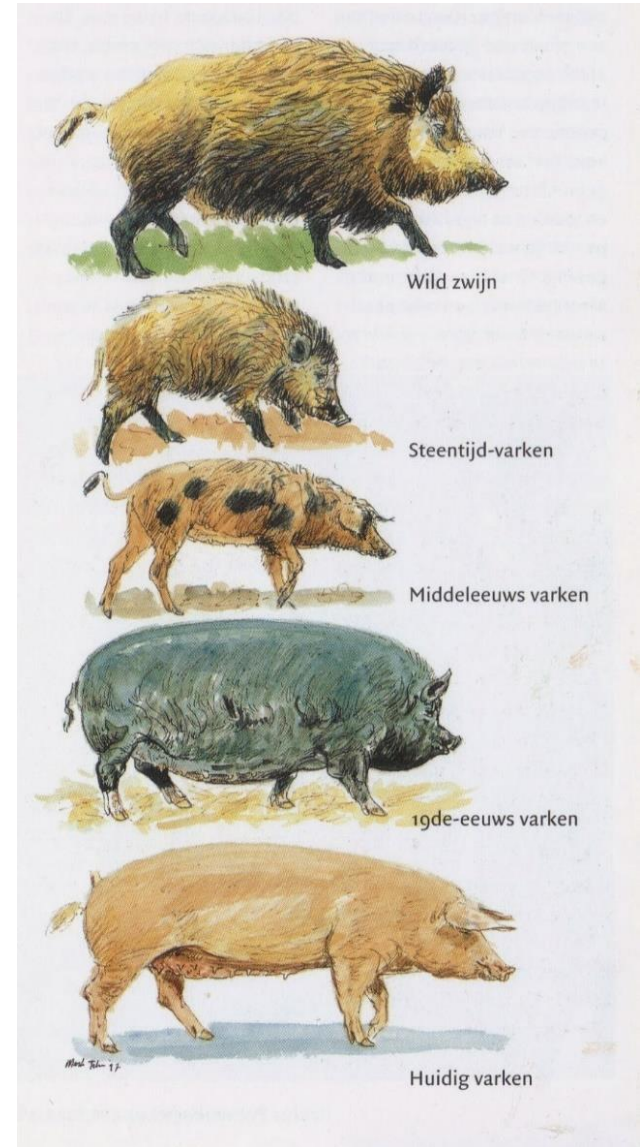
- Wat is 'natuurlijk gedrag' bij varkens?
- Hoe kunnen wij de huidige stalsystemen en/of bedrijfsvoering aanpassen op het natuurlijke gedrag?

Domesticatie van Varkens

Tot huisdier maken van
een wilde diersoort

5000-8000 jaar voor Christus

Varkens rassen:

Berkshire

Bonte Bentheimer

Duroc

Göttinger

Hangbuikzwijn

Ibérico

Kune Kune

Livar (Limburgs varken)

Mangalica

Nederlands landvarken

Piétrain

Tamworth

De zeugen worden geselecteerd op vruchtbaarheid en de hoeveelheid biggen per worp

Beren worden geselecteerd op groei, beveledheid en voerefficiëntie.

Historische ontwikkeling Varkenshouderij

2000-2005

■ VERMEERDERINGSBEDRIJVEN
■ VLEESVARKENSBEDRIJVEN

Informatief Klokhuis Filmpje voor Burgers over Varkens

Let eens op:

- Het romantische beeld wat geschetst wordt
- Informatie over het natuurlijke gedrag
- Het imago van de Bio-Industrie

** Vanaf liedje doorspoelen tot tijd: 5.15

- <https://www.youtube.com/watch?v=yynnNplulviM>

Les 6 De wet & Missstanden

Maatschappij & Imago

(Onderdeel van IBS Onderhouden)

Welkom !

Dieren en wetten:

- **Gehouden dieren**

- Landbouwhuisdieren
- Gezelschapsdieren
- Proefdieren

- *Wet Dieren*

- *De wet op dierproeven*

- **In het wild levende dieren**

- *Flora-Faunawet*

Geschiedenis van de wet:

- 1886 > Dierenmishandeling strafbaar

- 1920 > Veewet

- 1961 > **Strafbaar** om een dier **opzettelijk pijn te doen** of te kwellen zonder redelijk doel

- 1980 > Gezondheidswet voor dieren

- 1992 > Gezondheids- en welzijnswet voor dieren (GWWD)

- 2013 > Wet Dieren

Minimumregels of maximaal comfort

- <http://cursus-dierenwelzijn.dierenwelzijnsweb.nl/>

Opdracht bij de Wet Dieren

- Beantwoord de 13 vragen bijbehorende bij Bron 8 over de Wet Dieren

- <http://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/2015-02-01>

Artikel 1.3. Intrinsieke waarde

- 1 De intrinsieke waarde van het dier wordt erkend.
- 2 Onder erkenning van de intrinsieke waarde als bedoeld in het eerste lid wordt verstaan erkenning van de eigen waarde van dieren, zijnde wezens met gevoel. Bij het stellen van regels bij of krachtens deze wet, en het nemen van op die regels gebaseerde besluiten, wordt ten volle rekening gehouden met de gevolgen die deze regels of besluiten hebben voor deze intrinsieke waarde van het dier, onverminderd andere gerechtvaardigde belangen. Daarbij wordt er in elk geval in voorzien dat de inbreuk op de integriteit of het welzijn van dieren, verder dan redelijkerwijs noodzakelijk, wordt voorkomen en dat de zorg die de dieren redelijkerwijs behoeven is verzekerd.
- 3 Voor de toepassing van het tweede lid wordt tot de zorg die dieren redelijkerwijs behoeven in elk geval gerekend dat dieren zijn gevrijwaard van:
 - a. dorst, honger en onjuiste voeding;
 - b. fysiek en fysiologisch ongerief;
 - c. pijn, verwonding en ziektes;
 - d. angst en chronische stress;
 - e. beperking van hun natuurlijk gedrag;

voor zover zulks redelijkerwijs kan worden verlangd.

120 Misstanden binnen de varkenshouderij:

Volgens Varkens in Nood

Bedrijfsblindheid of economische overweging

Bedrijfsblindheid?

Bedrijfsblindheid	Innovatie
Vastgeroest	Verandering
Oogkleppen	Brede horizon
Routine	Vernieuwing
Gericht op "oud" succes	Gericht op de toekomst
Gekleurde bril	Open vizier
Vooroordelen	Elke keer de waarom vraag stellen

Varkens

Misstanden in de varkenshouderij

Varkens in Nood zette alle misstanden bij varkens op een rij in een onthutsend **rapport. Uit het rapport blijkt dat er anno 2015 120 verschillende misstanden zijn in de varkenshouderij, waarvan een belangrijk deel in strijd is met de wet.**

Rapport

Het rapport **120 misstanden in de Nederlandse varkenshouderij anno 2015** beschrijft de misstanden in de gangbare varkenshouderij. Het gaat bijvoorbeeld om zieke varkens die niet worden verzorgd, zeugen met doorligplekken, longontstekingen door de slechte luchtkwaliteit en varkens die psychisch gestoord worden door de prikkelarme leefomstandigheden. Het aantal varkens dat dit onrecht wordt aangedaan is amper te bevatten: ieder jaar meer dan 25 miljoen.

120 misstanden

1
Apathie, depressie en
gestoord gedrag door
prikkelarme omgeving

2
Ongeschikt
afleidingsmateriaal

3
Onvoldoende controle

4
Veel voorkomende
ziektes niet behandeld

5
Zieke dieren blijven in
de groep

6
Niet kunnen wroeten

7
Geen modderbad

8
Geen weidegang

9
Ontlasten op rustplek

10
Ziektes door slecht
veevoer en stress

11
Overvolle en krappe
stallen

12
Onvoldoende
vluchtmogelijkheden

- Voorwoord:

**** Jan Terlouw** (oud-politicus en schrijver)

&

**** Hans Baaij**

(directeur van Stichting
Varkens in Nood)

Een positief filmpje!!

Stap mee in de varkenshouderij

<https://www.youtube.com/watch?v=XYXi6yHGD3U>

Les 7: Natuurlijk gedrag bij Varkens IN DE PRAKTIJK

Gedrag & Welzijn

(Onderdeel van IBS Onderhouden)

Welkom !

Natuurlijkgedrag van varkens

“Kennis van het natuurlijke gedrag en de varkensseigen behoeften helpt om varkenssignalen op te pikken, te begrijpen en te gebruiken.”

Varkenssignalen

Licht

De hoeveelheid licht en de lichtduur ondersteunen een normaal bioritme.

Voer

Elk varken kan voldoende voer opnemen van de juiste samenstelling.

Water

Elk varken kan voldoende water opnemen van de juiste samenstelling.

Lucht

Elk varken ademt onbeperkt lucht in van de juiste samenstelling.

Rust

Elk varken beschikt over een rustplaats met een comfortabel microklimaat.

Ruimte

De omgeving biedt het varken ruimte voor zijn gedragsbehoeften, zoals rusten, foerageren, spelen en ontlasten.

Gezondheid

Elk varken is vrij van infectieziektes, aandoeningen en wonden.

Sociale structuur bij zeugen

- **Matriarchale ordening:**
 - > moederdieren hebben het grootste gezag)
- **Varkensrotte bestaat uit 2 tot 5 zeugen**
 - > met nakomelingen uit verschillende worpen
- **Stabiele rangorde**
 - > bepaald door leeftijd en gewicht
- **Gesynchroniseerd gedrag**
 - > gelijk slapen, eten, etc.

Sociale structuren in de praktijk

Groepshuisvesting dragende zeugen: Gangbaar

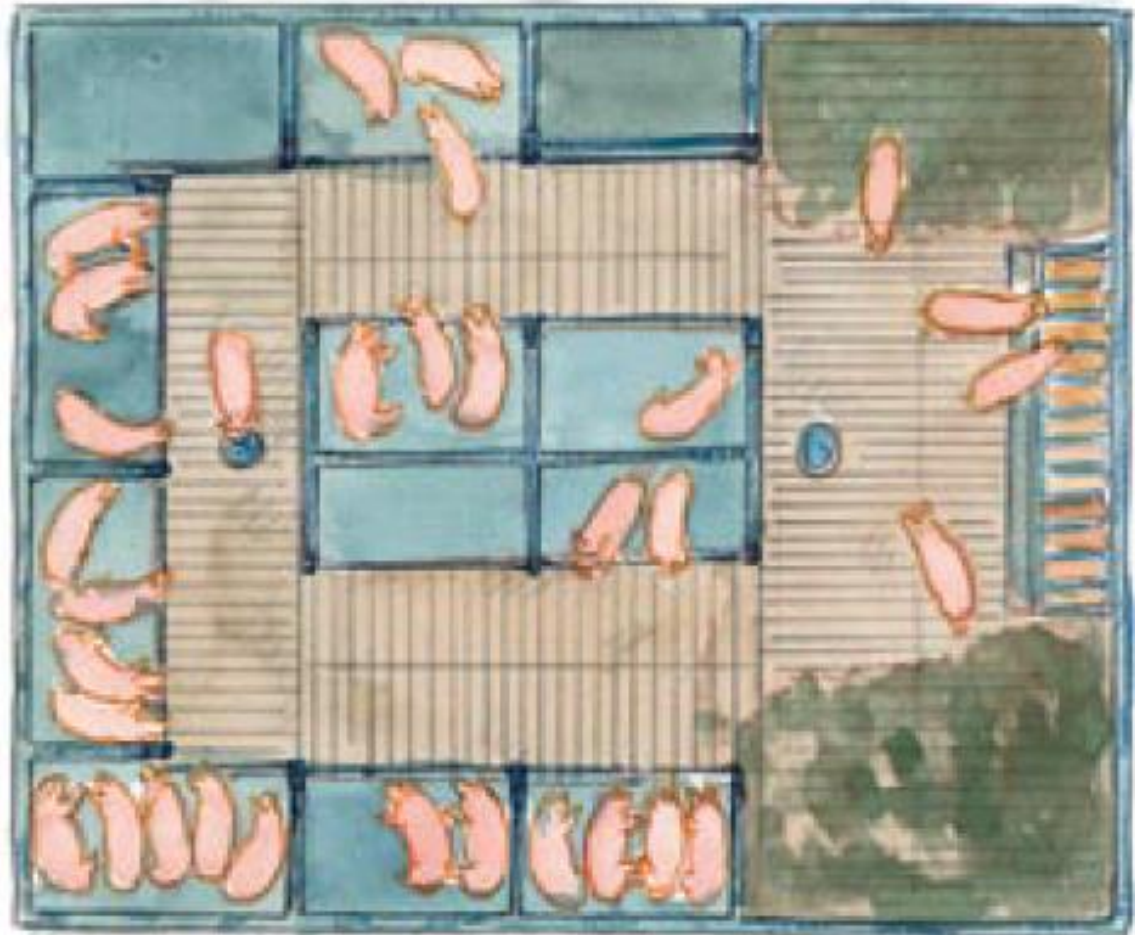

- Varkensrotte van 2 tot 5 zeugen?
- Stabiele rangorde?
- Gesynchroniseerd gedrag?
- Zindelijk gedrag?

Sociale structuren in de praktijk

Groepshuisvesting dragende zeugen: Roostervloer

- Varkensrotte van 2 tot 5 zeugen?
- Stabiele rangorde?
- Gesynchroniseerd gedrag?
- Zindelijk gedrag?

Wat zie je?

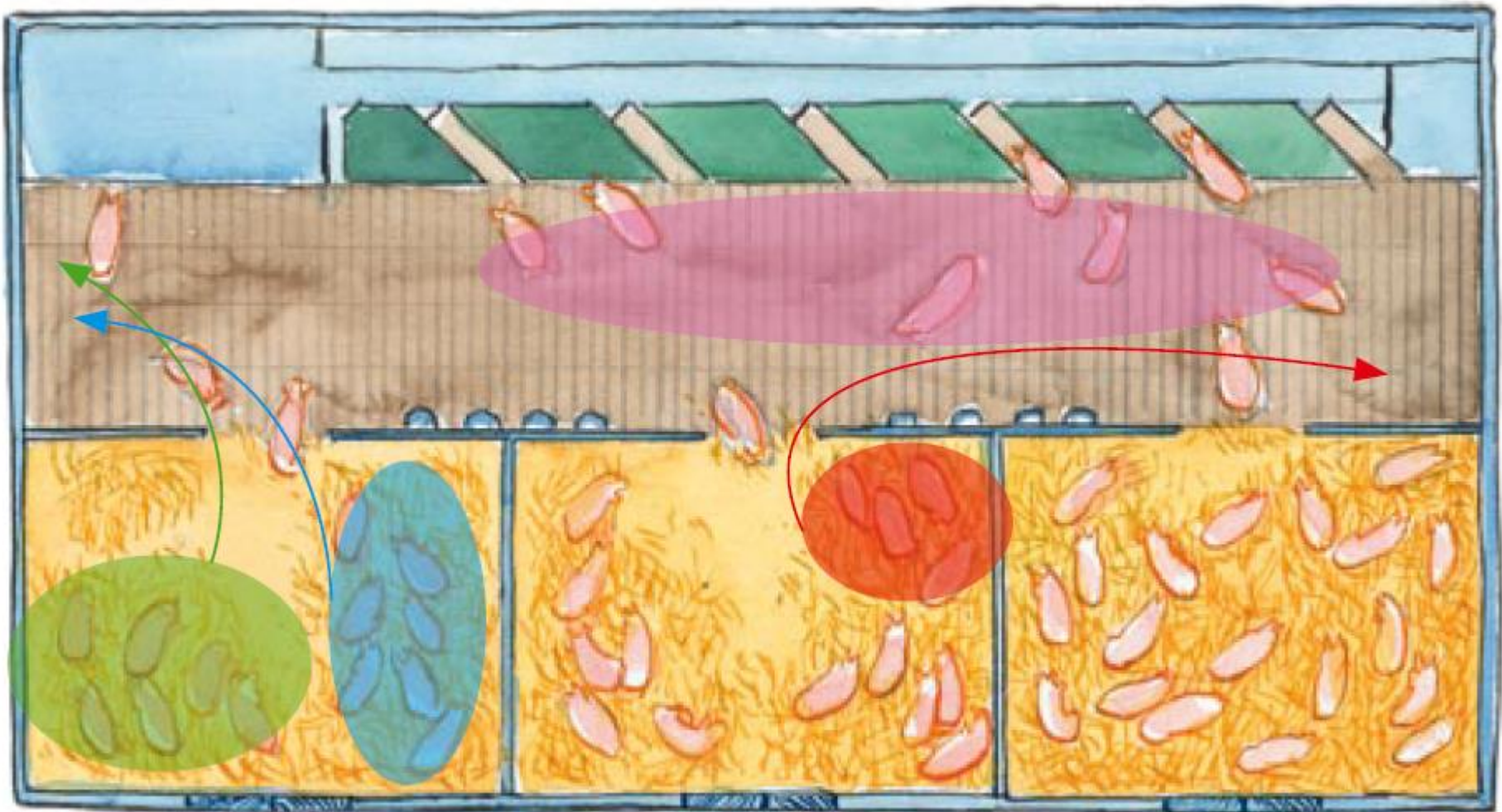
- Ranglage zeug

- Ruimtegebrek

Sociale structuren in de praktijk

Groepshuisvesting dragende zeugen: Een Strohok

- De mestplaats stelt een varken in staat ongestoord zijn behoefte te doen.
- De mestgeur zet het dier hiertoe aan.
- Mestplaatsen liggen minstens 5 en maximaal 15 meter van vreetplaatsen af.

Zindelijk maken van varkens Een stapje verder.....

Nestbouwgedrag

Wroeten

Vleeseters

Stereotiep gedrag bij varkens?

- Stangbijten
- Kop slingeren
- Tanden knarsen
- Tongspelen

<https://www.youtube.com/watch?v=bsNr8svI95M>

Kennismaken

De natuur

Een wild zwijn draagt zo'n 119 dagen en heeft meestal één worp per jaar. Tamme varkens dragen 114 dagen en brengen ruim 2,2 worpen per jaar. De tamme zeug is daarmee meer dan 250 dagen per jaar drachtig.

Les 8: Natuurlijk gedrag bij Runderen

Gedrag & Welzijn

(Onderdeel van IBS Onderhouden)

Welkom !

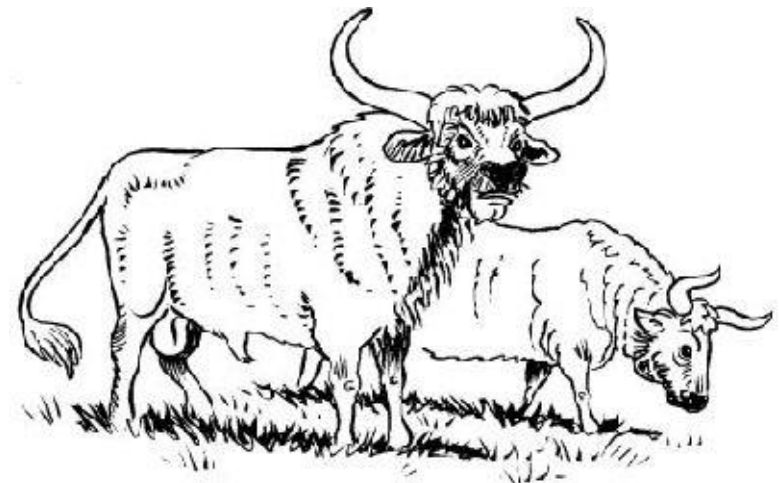
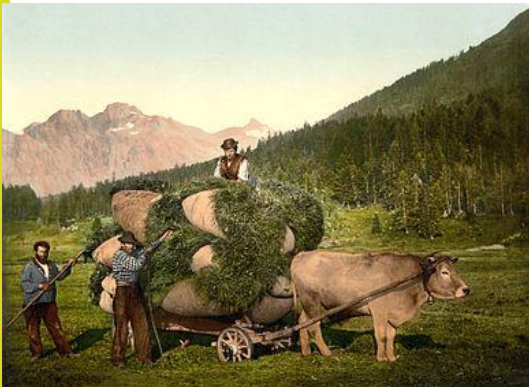
- Wat is 'natuurlijk gedrag' bij runderen?
- Hoe kunnen wij de huidige stalsystemen aanpassen op het natuurlijke gedrag?
- Kunnen we de regelgeving voorblijven door tijdig te innoveren?

Runderen zijn ca. 6000 jaar voor Christus gedomesticeerd

= Tot huisdier maken van een wilde diersoort

In eerste instantie gebruikt als lastdier en voor vlees en mest

De Europese wilde os, de oeros, is de stamvader van het moderne rundvee en al zeer lang uitgestorven.

Wereldwijd meer dan 1000 rassen :

Bron: Marleen Felius

In westerse landen zijn rassen sterk gespecialiseerd

- voor of melkproductie
- of voor de vleesproductie

Studies naar Natuurlijk gedrag van Rundvee in het wild

Chillingham-kudde
in Noord-Engeland

Zebu runderen

Camargue runderen in
Zuid-Frankrijk

Sociale structuren in groepen

- grotendeels vaste rangorde
- 50-70 andere individuen herkennen
- groepen van 10 tot 40 zijn optimaal
- subgroepen binnen grote groepen

Rangorde afhankelijk van:

Fysieke factoren:

leeftijd, lichaamsgewicht, grootte
en stand en omvang horens

Karaktereigenschappen:

temperament en
zelfvertrouwen.

Rangorde bepalen

- Rangorde gevechten
- Dreigen, imponeren en aanvallen
- 80% > gevechten tussen vergelijkbare rangorde.
- Meeste confrontaties max. 1 minuut
- Afstand houden
- Likken

Sociale Rangorde

- Vriendschappen en maatjes voor het leven
- Gedurende langere tijd stabiel
- Ontstaat vaak al tijdens opfok
- Of door familiebanden

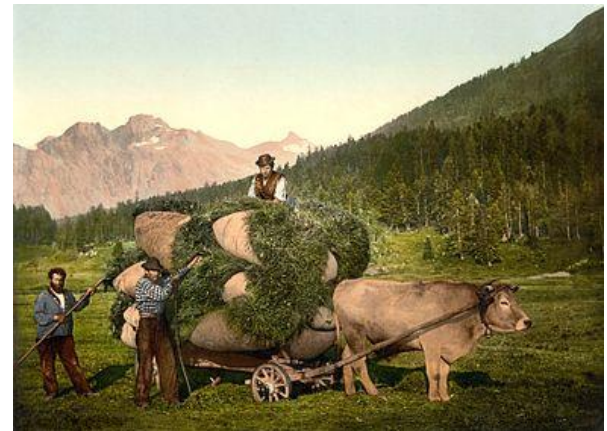
Vragen bij hoofdstuk 3

Bronnenbundel Gedrag & Welzijn

Vragen over het Natuurlijk gedrag van Runderen

- *1: Wat betekent domesticatie?*

Tot huisdier maken van
een wilde diersoort

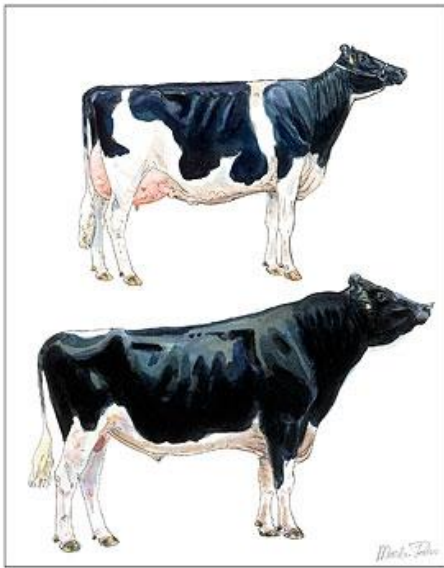

- *2: Wat zijn de meest voorkomende runderrassen in de Nederlandse melkveehouderij?*

Typische Nederlandse rassen:

Bron: Marleen Felius

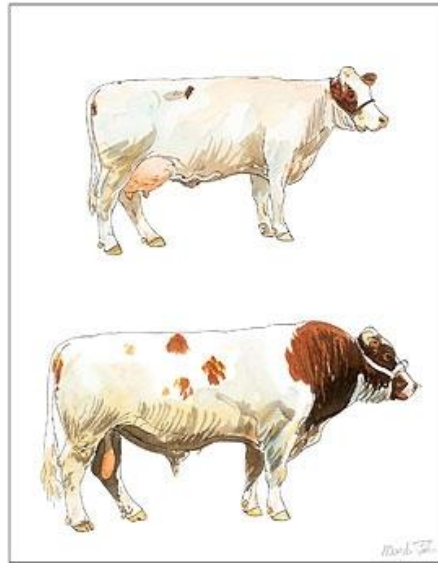

Holstein-Friesian

The Holstein breed is known for its high milk production and is one of the most common dairy breeds in the world. It is characterized by its black and white or black and red coloration. The breed is known for its high milk production and is one of the most common dairy breeds in the world.

Holstein Friesian

- HF Zwartbont
- HF Roodbont

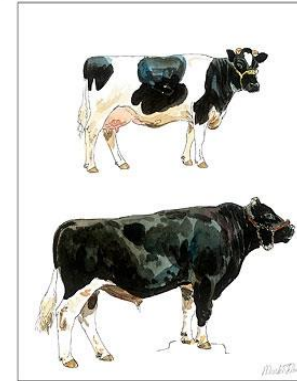

Maas-Rijn-IJsselvee

This breed is known for its high milk production and is one of the most common dairy breeds in the world. It is characterized by its white coloration with brown or red spots. The breed is known for its high milk production and is one of the most common dairy breeds in the world.

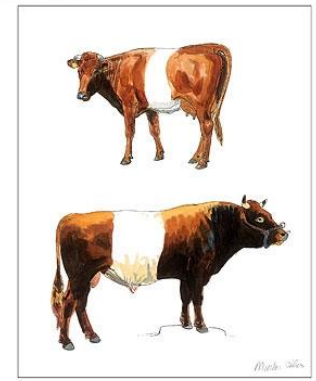
Maas-Rijn-IJsselvee

- MRIJ

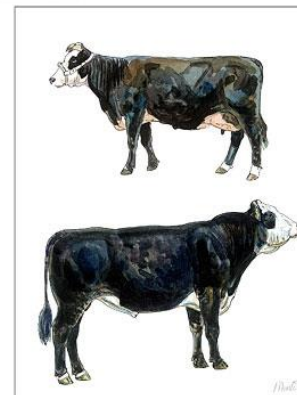
Zwartbont Fries-Hollands

Fries Hollands

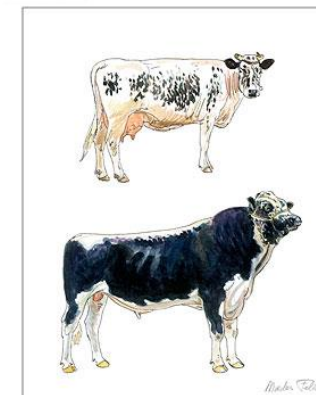
Lakenvelde

Lakenvelde

Groninger Blaarkop

Blaarkop

Witrik

Witrik

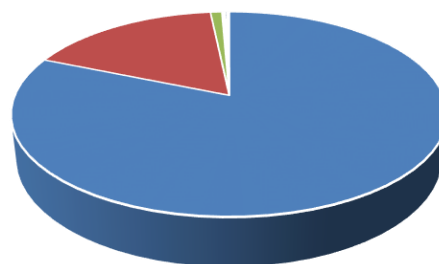
Jaarstatistiek CRV 2015

Bron: <https://www.crv4all.nl/downloads/prestaties/jaarstatistieken/>

Overzicht rasgemiddelden Nederlandse Stamboekkoeien (minimaal 75% zuiver ras)

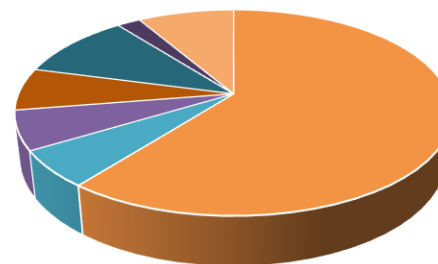
ras	aantal koeien	leeftijd	dgn	Kg melk	% vet	% eiwit	kg vet	kg eiwit	kg v + e	ejr
HF Zwartbont	597.312	3.10	355	9.770	4,28	3,51	418	343	761	2147
HF Roodbont	125.540	3.09	349	8.972	4,49	3,60	403	323	726	2091
MRIJ	7.419	4.03	330	6.757	4,45	3,70	301	250	551	1644
FH	708	4.04	343	6.759	4,50	3,60	304	243	547	1571
Blaarkop	752	4.02	320	5.869	4,33	3,56	254	209	463	1419
Jersey	816	3.09	344	6.111	5,76	4,07	352	249	601	1805
Montbeliarde	1.267	3.11	331	7.706	4,22	3,52	325	271	596	1788
Brown Swiss	253	4.01	347	7.806	4,62	3,66	361	286	647	1859
Fleckvieh	1.038	3.08	315	6.973	4,29	3,53	299	246	545	1682

Verhouding melkveerassen

■ HF Zwartbont ■ HF Roodbont ■ MRIJ
■ FH ■ Blaarkop ■ Jersey
■ Montbeliarde ■ Brown Swiss ■ Fleckvieh

Verhouding (zonder HF)

■ MRIJ ■ FH ■ Blaarkop
■ Jersey ■ Montbeliarde ■ Brown Swiss
■ Fleckvieh

- **3:** *Wat wordt bedoeld met een populatie?*

Groep dieren van een bepaald ras of een bepaalde soort in een gebied.

- **4:** *Wat zijn interventies?*

Ingrepen, ongevraagde bemoeienis, het tussenbeide komen

- **5: Welke runderrassen zijn in Nederland in het wild te vinden?**

Schotse Hooglanders

Wisenten in Natuurpark de Maashorst
en in duinen bij Zandvoort

<https://www.youtube.com/watch?v=o1FJHxzPMzA>

- **6.** *Wanneer worden de meeste kalveren geboren in de vrije natuur?*
- **7:** *Wat is de Nederlandse term voor 'Bachelor'?*

- **8:** *Welke eigenschappen van een koe hebben invloed op haar positie binnen de rangorde?*

Fysieke factoren:

leeftijd, lichaamsgewicht, grootte en stand en omvang horens

Karaktereigenschappen:

temperament en zelfvertrouwen.

- **9. *Wat is Agonistisch gedrag?***

Mengeling van vlucht- en aanvalsgedrag

Wat doen waterbuffels als ze elkaar na lange tijd weer ontmoeten?

<https://www.youtube.com/watch?v=585B-4nWeZ4>

- *10. Waarom vindt meer agonistisch gedrag plaats bij een toename van de groepsgrootte?*
- *11. Wanneer zie je familiebanden en/of vriendschapsbanden terug in de huidige gangbare veehouderij?*

- **Vragen:**
- *12. Wat is een predator?*
Een roofvijand
- *13. Vanaf welke leeftijd is het belangrijk dat kalveren in een groep sociale vaardigheden gaan oefenen?*
- *Vanaf 2 weken / tussen 11^e en 40^e levensdag*
- *14. Op welke manieren oefenen kalveren deze sociale vaardigheden?*
-

15. Welke manier van kunstmelk toediening bij kalveren komt het dichtst bij het natuurlijk zoog gedrag van kalveren?

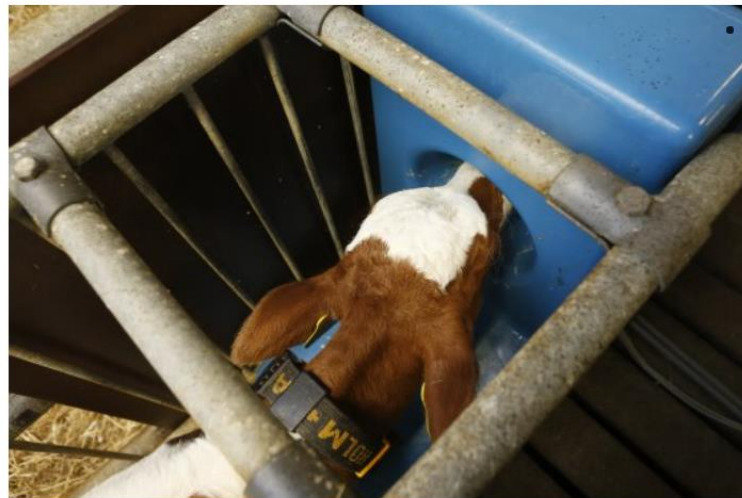
| Speenemmer

| Troggen/emmers/schaaltjes

| Drinkautomaat

- *16. Waarom is het belangrijk dat je niet over of door de voerplaats van koeien loopt?*
- *17. Wanneer grazen koeien het meest?*
- *18. Tussen welke tijdstippen lopen de meeste koeien, die weidegang krijgen in Nederland, buiten?*

- *19. Hoeveel kilometer leggen koeien op een gangbaar bedrijf af?*

- *20. Op welke manier zal beperkte beweging invloed kunnen hebben op de koe?*
- *21. Hoe kan in een stal lichaamsverzorging bevorderd worden?*

- *22. In welke houding moet een koe kunnen liggen om in een diepe slaap te komen?*

Tijdens diepe slaap ontbreekt de spierspanning, zijn de ogen gesloten en rust de kop op de grond of ligt deze teruggeslagen in de flank.

Download from
Dreamstime.com
© 44202
NINA S. STANJE / CONTRAST.COM

Download from
Dreamstime.com
© 44202
NINA S. STANJE / CONTRAST.COM

- *23. Hoe zou de huisvesting aangepast kunnen worden om de mogelijkheid tot natuurlijk slapen te optimaliseren?*

- *24: Wanneer koe A > koe B bespringt; wie is er dan in de meeste gevallen vruchtbaar?*

Over het algemeen meer dan 90% van de koeien die besprongen wordt in oestrus, tegen 70% van de koeien die zelf bespringen.

- *25: Wat is maternaal gedrag?*

Gedrag wat betrekking heeft tot het moederschap

- *26: Heeft een koe direct na de geboorte een band met haar kalf?*

Les 9

Maatschappij & Imago
Veehouderij & Keurmerken

(Onderdeel van IBS Het Gezonde Dier)

Welkom !

Doelstelling deze les:

1. Je basis kennis over verschillende landbouwwormen aanbrengen.
2. Je kent enkele keurmerken en weet de welzijnsverschillen hierbij

Verschillende soorten landbouw

- Conventionele landbouw
- Gangbare landbouw
- Biologische landbouw
- Biologisch dynamische landbouw

- Bio-industrie

Bio-Industrie?

Met de hoogst mogelijke efficiëntie dierlijke producten produceren.

Zo veel mogelijk dieren houden op een zo'n klein mogelijk ruimte

De term bio-industrie wordt vooral gebruikt door dierenwelzijnsorganisaties als zij het hebben over intensieve veehouderij

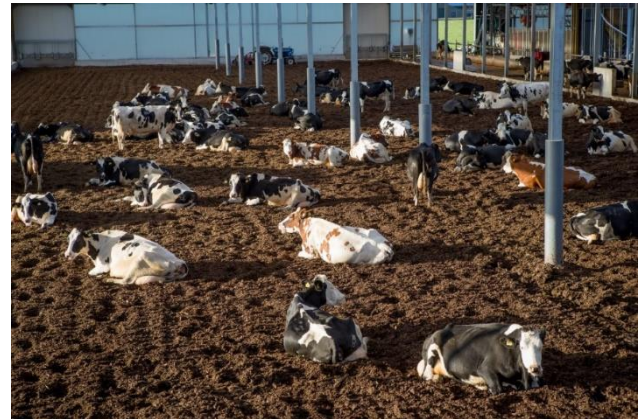
Conventionele landbouw

Landbouw zoals we dat al heel lang gewend zijn.

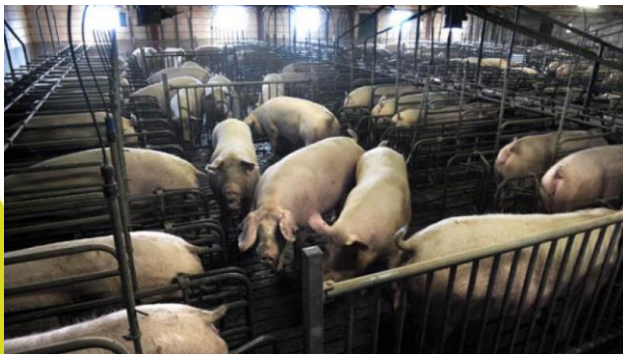
Een manier van produceren die al zolang bestaat dat het normaal is

Conventionele stal

Niet Conventionele stal

Niet conventioneel in Nederland

Gangbare landbouw

Gangbaar = Wat veel voorkomt of gebruikt wordt

Gangbaar maar niet conventioneel

Gangbaar over 20 jaar ????????

Een landbouwworm waarbij meer rekening wordt gehouden met milieueffecten en dierenwelzijn.

Biologische kip
930 gram

Plofkip
2.350 gram

Rapportage Biologische Boeren

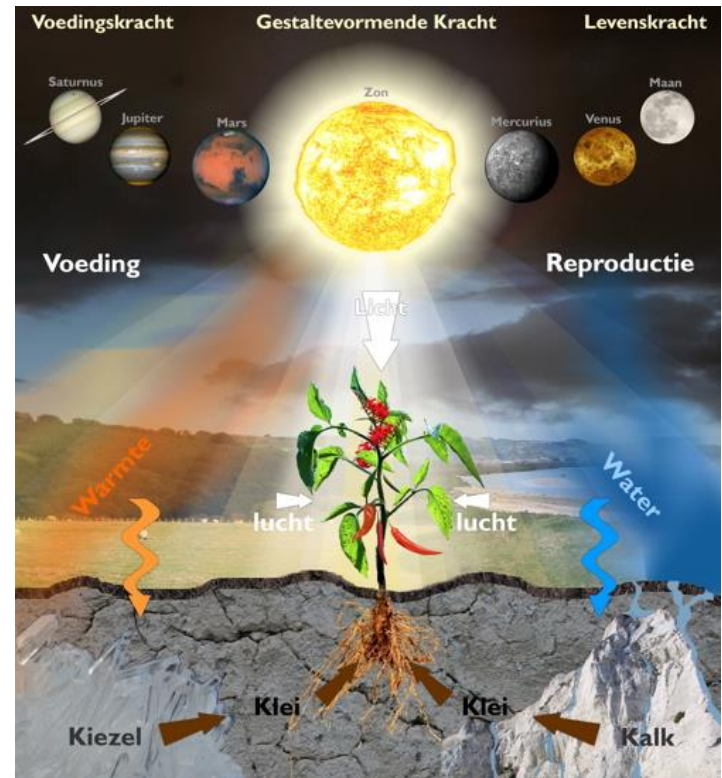
Vanaf 0:35 min (eerste stuk standaard negatief)

Ook wel BD genoemd of Bio Dynamisch

- Keurmerk: Demeter

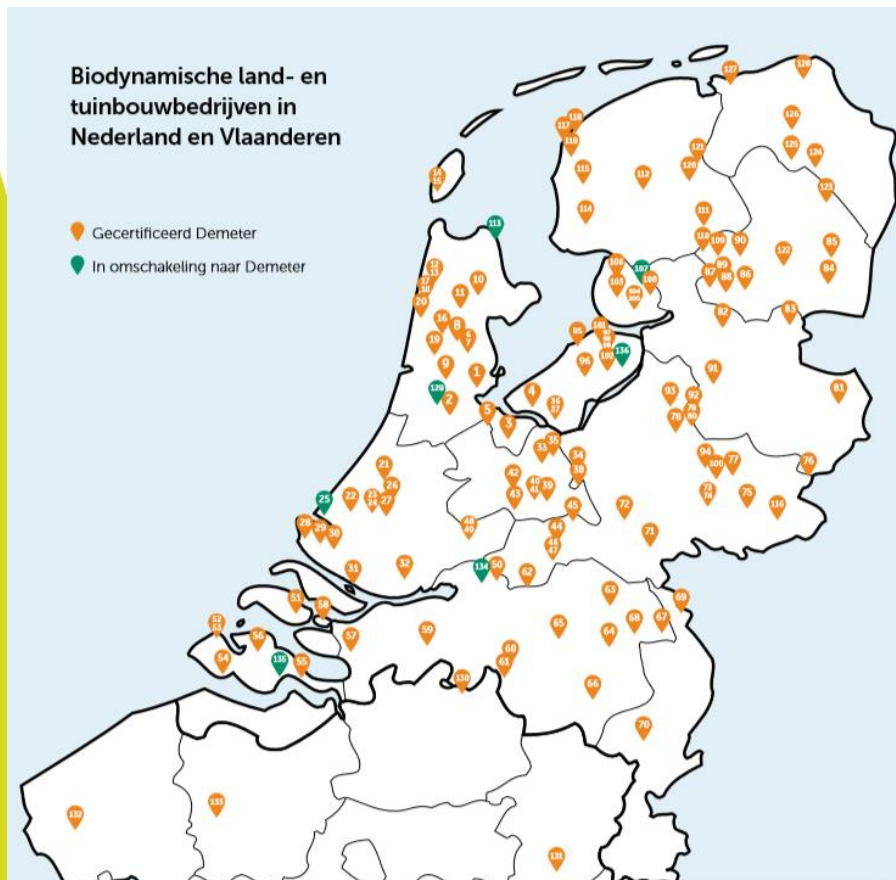
- Volgens de leer van **Rudolf Steiner (antroposofie)**
- Holistische kijk op de natuur en het boerderijleven (vanuit de gehele kosmos).
- De natuur wordt gezien als een overal verbonden geheel. Zo is dus ook landbouw verbonden met klimaat, bodemvruchtbaarheid, watervervuiling, biodiversiteit, luchtkwaliteit, enz.

‘Antroposofen’ in Nederland (volgens leer van Rudolf Steiner)

Aantal BD-bedrijven in
Nederland (135):

Aantal vrije scholen in
Nederland (114):

Antroposofen, Biologisch Dynamische landbouw en Rudolf Steiner

Promo:

De Hokjesman: 'de antroposofen' > Gedeelte vanaf minuut 18 t/m 24

Beeld niet helemaal realistisch.....

http://www.npo.nl/de-hokjesman/21-02-2013/VPWON_1166754

Keurmerken

Supermarkt Keurmerken

- Wat als alle Supermarkten alleen nog producten met een keurmerk gaan verkopen?
- Hoe bereiden wij ons voor op de grotere vraag naar 'verantwoorde producten'?
- Wat zijn kansen en wat zijn bedreigingen voor de veehouderij?

Hoeveel vleeskeurmerken zijn er in Nederland?

Om een goede keuze te kunnen maken tijdens het kopen van vlees zijn keurmerken handig. Jammer is alleen dat we in Nederland nogal veel keur- en handelsmerken hebben...

 Biologisch, Europees keurmerk, vlees	 Keten Duurzaam Varkensvlees	 Scharrelkippenvlees ProduCERT
 EKO vlees en zuivel	 Nieuwe Standaard Kip (Jumbo)	 Scharrelvarkensvlees ProduCERT
 Biotrend	 Beter Leven kenmerk 3 sterren vlees	 Scharrelrundvlees ProduCERT
 Bio+	 Beter Leven kenmerk 2 sterren vlees	 Bewuste Keuze
 Bio-Oké	 Beter Leven kenmerk 1 ster vlees	 Gezondere keuze
 Milieukeur varkensvlees	 Halal vlees	 Keten Duurzaam Rundvlees
 Demeter	 France Limousin	 Hollandse kip
 Erkend Streekproduct	 Label Rouge kippenvlees	 Pluimgarantie

Beter Leven Keurmerk

Beter Leven keurmerk in 2007 opgericht

Omdat:

- Weinig keurmerken tussen biologisch en gangbaar
- Keurmerken vaak niet duidelijk voor consument
- Consument vindt dierenbescherming betrouwbaar

Beter Leven keurmerk in Supermarkten

- In 2013 grote supermarkten belooft dat al het varkensvlees minimaal 1-ster
- Streefdatum jan. 2016
- Varkens in Nood > kort geding aangespannen
- ???

Varkensvlees met Beter Leven Keurmerk

Supermarkt	Gewogen gemiddelde	Groei ten opzichte van september 2016	Vers varkensvlees 	Vleeswaren 	Lang houdbaar 	Diepvries
1. LIDL	68%	2%	90%	44%	26%	0%
2. JUMBO	58%	3%	85%	18%	38%	0%
3. AH	55%	-3%	79%	22%	27%	2%
4. VOMAR	49%	2%	71%	15%	35%	0%
5. DIRK	46%	-	61%	28%	20%	0%
6. DEKA	41%	-5%	49%	36%	7%	0%
7. DEEN	40%	1%	61%	10%	16%	0%
8. COOP	40%	-5%	55%	19%	28%	0%
9. SPAR	38%	2%	55%	14%	18%	0%
10. PLUS	37%	2%	55%	9%	21%	0%
11. EMTE	36%	2%	50%	16%	24%	5%
12. JAN LINDERS	32%	-1%	50%	1%	25%	0%
13. ALDI	15%	-2%	23%	2%	11%	0%
14. HOOGVLIET	11%	4%	7%	18%	24%	2%
Totaal	40%	-	56%	18%	23%	1%

Beter Leven opbrengsten + 10 cent/kg extra kosten per kg + 9,3 cent

	meerprijs	verklaring
afschrijving	3,1	gelijke afschrijving met kwart minder varkens
arbeid	1,5	gelijke arbeid met kwart minder varkens
rente	1,1	gelijke rente met kwart minder varkens
bigkosten	1,1	meer ruimte en welzijn tijdens opfok en hogere afleverkosten big
brandstof en strooisel	0,8	hogere stookkosten bij lagere bezetting
onderhoud	0,7	extra kosten speelmateriaal en kwart minder dieren
overig	1,0	hogere kosten door minder schaalvoordelen, zoals transport en voer
totaal	9,3	

Les 10

Maatschappij en Imago

'Biologische Landbouw & Beter Leven'

(Onderdeel van IBS Het Gezonde Dier)

Welkom !

Biologische Landbouw

Een landbouwworm waarbij extra rekening wordt gehouden met: milieueffecten en dierenwelzijn.

Biologische kip
930 gram

Plofkip
2.350 gram

Biologische Landbouw

Eko-keurmerk

Organisatie en
controle: Skal

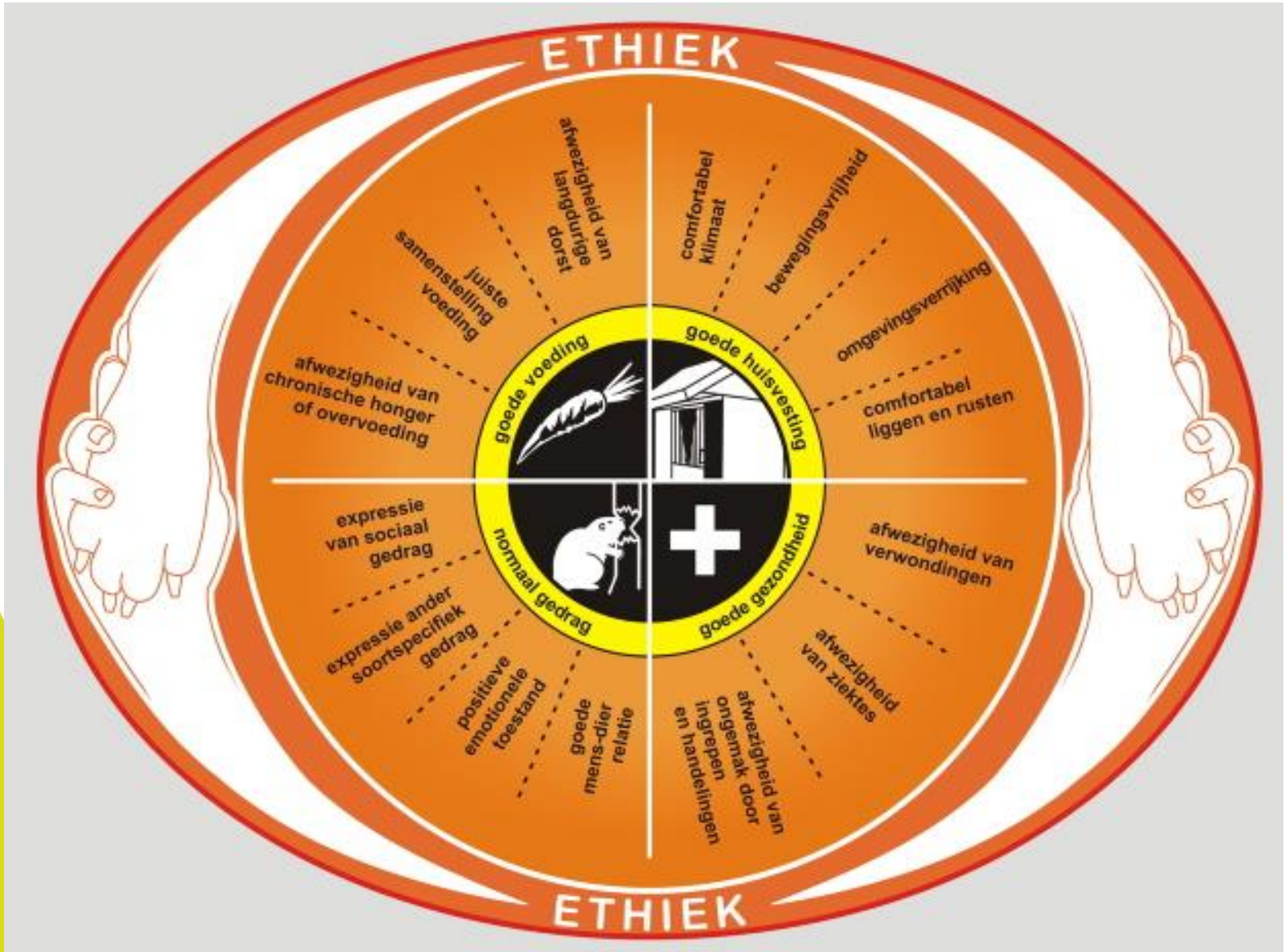
Biologische Europees Keurmerk

Europese Commissie
(controle in NL > Skal)

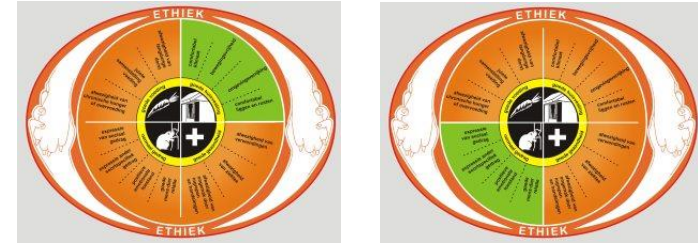
Beter Leven Keurmerk 3- sterren

Organisatie: Dieren
Bescherming
Controle: IKB en KAT

Criteria Biologische landbouw Huisvesting en Gedrag

Ga naar de website van Skal.nl en zoek op:

Rundvee:

1. Wat zijn de minimum oppervlaktes van de stallen per melkkoe?

Varkens:

2. Is weidegang voor varkens verplicht bij biologische landbouw?

Schapen en geiten:

3. Hoeveel procent van het vloeroppervlak moet dicht zijn?

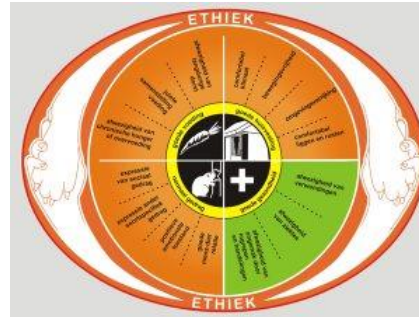
Klaar? Bekijk aan welke biologische huisvestingseisen jouw stagebedrijf voldoet.

- <https://www.skal.nl/assets/Infobladen/Infoblad-Biologische-veehouderij.pdf>

Criteria Biologische landbouw

Gezondheid en Voeding

Opdracht 2:

Rundvee:

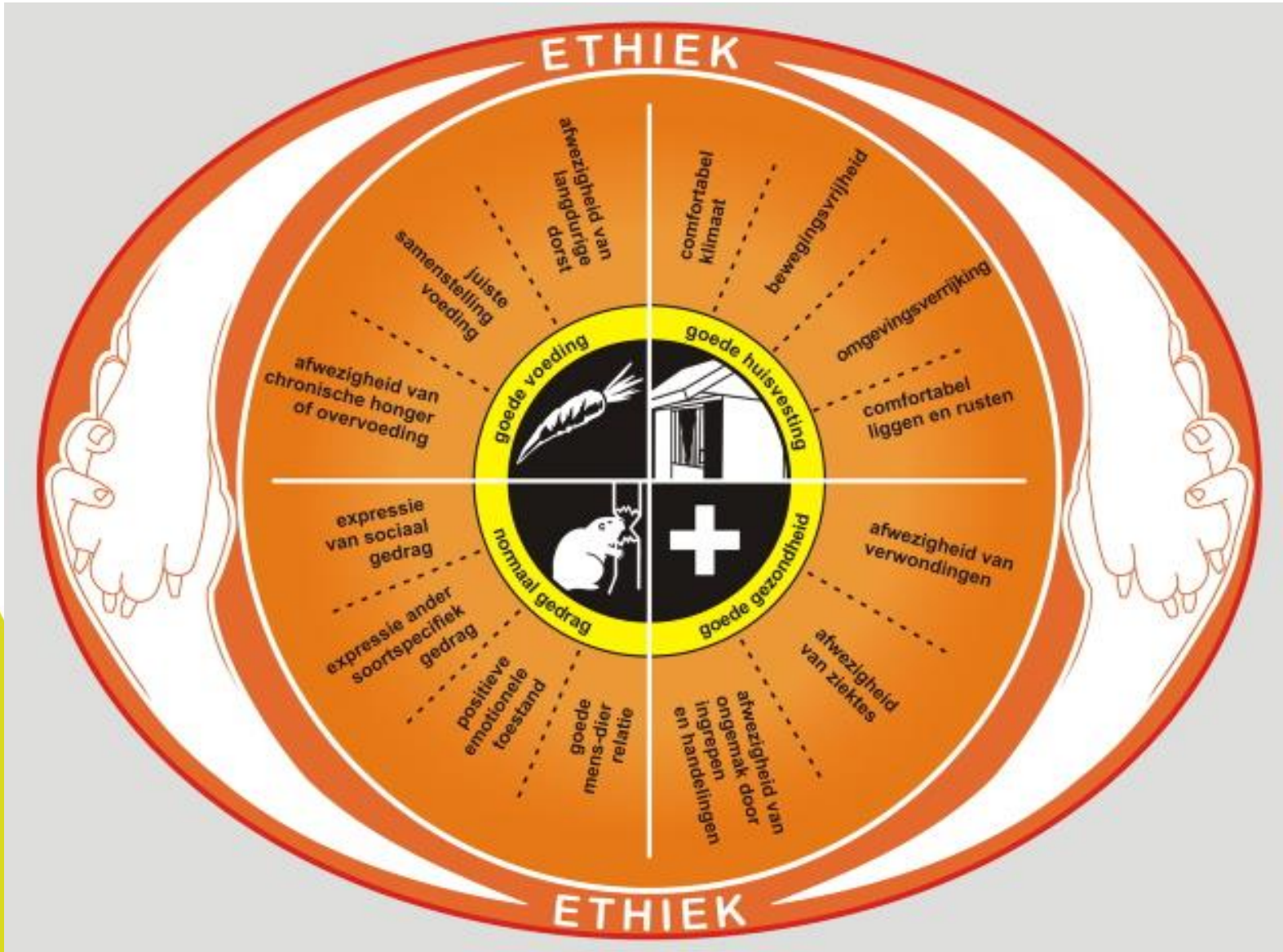
4. Hoeveel % krachtvoer mag je maximaal voeren?
5. Mag je reguliere gangbare medicijnen gebruiken?

Varkens:

6. Wat mogen diervoeders niet bevatten?
7. Mogen biggen gecastreerd worden?

Klaar? Bekijk aan welke biologische gezondheids- en voeding eisen jouw stagebedrijf voldoet.

Dierwelzijn in de Biologische Landbouw?

Beter Leven keurmerk

Beter Leven Keurmerk

Wat betekenen de sterren voor deze dieren?

Keuringsdienst van Waarde

- http://www.npo.nl/keuringsdienst-van-waarde-food/19-05-2016/KN_1680881
- 26 minuten

Les 11: Welzijnsbeoordeling

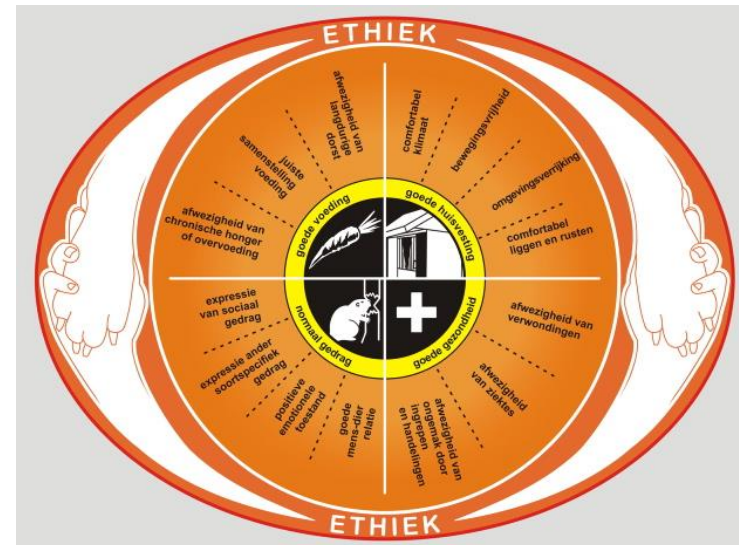
Gedrag & Welzijn

(Onderdeel van IBS Het Gezonde dier)

Welkom !

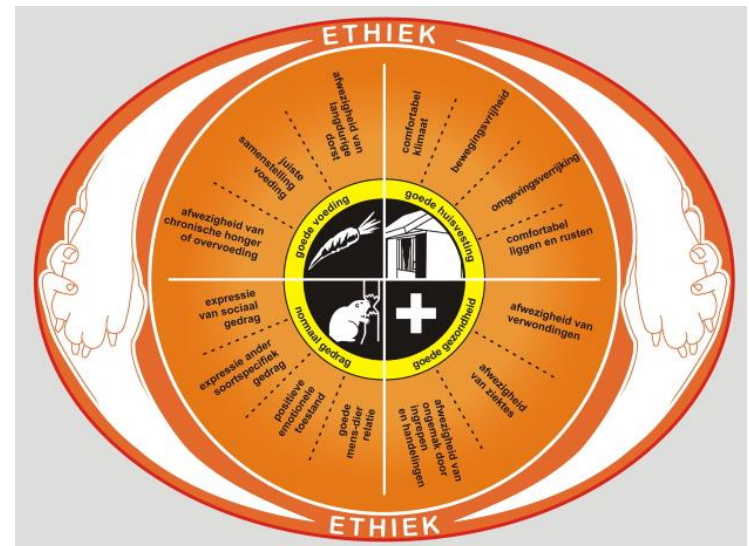
- Meten van welzijn
- Beoordeel een stal op Welzijn

Hoe kunnen we welzijn beoordelen?

Aan de hand van:

- Omgevingsaspecten (huisvesting ed.)
- Gedrag van het dier
- Gezondheid
- Etc.

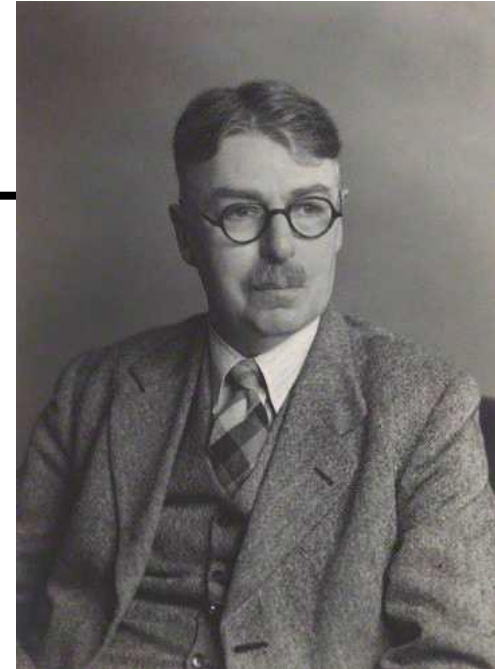
Dierwelzijn beoordelen aan de hand van De vijf vrijheden van dieren:

■ 5 vrijheden van Brambell (1965)

Dieren zijn vrij van:

- dorst, honger en onjuiste voeding
- fysiek en fysiologisch ongerief
- pijn, verwondingen en ziektes
- angst en chronische stress
- om hun natuurlijke (soorteigen) gedrag te vertonen

Dierenwelzijnsproblemen ontstaan wanneer
deze vijf vrijheden niet zijn gewaarborgd

Of beoordelen aan de hand van een welzijnsindex.

- Een welzijnsindex is een methode om het welzijn van dieren aan de hand van verschillende beoordelingscriteria te kunnen inschatten.

Er zijn verschillende manieren om dier welzijn te meten.
Enkele voorbeelden:

Punkte TGI 35L	BEURTEILUNGS-KATEGORIEN	SYMBOLE	SCHUL-NOTEN
>11	nicht tiergerecht	.	nicht genügd.
11 - 15	kaum tiergerecht		genügend
16 - 20	wenig tiergerecht		befriedigend
21 - 24	ziemlich tiergerecht		gut
25 - 28	tiergerecht		sehr gut
>28	sehr tiergerecht		ausgezeichnet

Tiergerechtheidsindex

	Welfare criteria	Measures
Good feeding	1 Absence of prolonged hunger	Body condition score
	2 Absence of prolonged thirst	Water supply
Good housing	3 Comfort around resting	Bursitis, absence of manure on the body
	4 Thermal comfort	Shivering, panting, huddling
	5 Ease of movement	Space allowance
Good health	6 Absence of injuries	Lameness, wounds on the body, tail biting
	7 Absence of disease	Mortality, coughing, sneezing, pumping, twisted snouts, rectal prolapse, scouring, skin condition, hernias
	8 Absence of pain induced by management procedures	Castration, tail docking
	Appropriate behaviour	9 Expression of social behaviours
	10 Expression of other behaviours	Exploratory behaviour
	11 Good human-animal relationship	Fear of humans
	12 Positive emotional state	Qualitative Behaviour Assessment (QBA)

Welfare criteria: Blokhuis

Principes en criteria voor kwaliteit welzijn Inschatting volgens Blokhuis:

Gaat uit van 4 hoofd principes:

- Goede voeding
- Goede huisvesting
- Goede gezondheid
- Normaal gedrag

**Principes zijn weer onder verdeeld in
bepaalde criteria**

Principes en criteria voor kwaliteit welzijn

Inschatting volgens Blokhuis

Principes en criteria voor Welfare Quality® inschatting (Harry Blokhuis et al., 2010)

1 = niet

2 = nauwelijks

3 = redelijk

4 = goed

Principe	Criterium	Beoordeling
Goede voeding	Afwezigheid van chronische honger of overvoeding	
	Afwezigheid van langdurige dorst	
Goede huisvesting	Comfortabel rusten	
	Comfortabel klimaat	
	Bewegingsvrijheid	
Goede gezondheid	Afwezigheid van verwondingen	
	Afwezigheid van ziekten	
	Afwezigheid van ongemak veroorzaakt door ingrepen	
Normaal gedrag	Expressie van sociaal gedrag	
	Expressie ander soortspecifiek gedrag	
	Goede mens-dier relatie	
	Positieve emotionele toestand	

Voorbeeld: Goede voeding

Principes en criteria voor Welfare Quality® inschatting (Harry Blokhuis et al., 2010)

1 = niet

2 = nauwelijks

3 = redelijk

4 = goed

Principe	Criterium	Beoordeling
Goede voeding	Afwezigheid van chronische honger of overvoeding	
	Afwezigheid van langdurige dorst	

- Hebben de dieren onbeperkt de mogelijkheid om te eten?
- Waarom wel of waarom niet?
- Krijgen de dieren hoogwaardige voeding?
- Komt de voeding in de buurt de natuurlijke voedselbehoefte?
- Kunnen de dieren drinken wanneer ze willen?
- Wat zijn mogelijke problemen bij het drinken?
- Wat is de kwaliteit van het water?

Beoordeel het principe 'Goede huisvesting'

- ▶ Comfortabel rusten
- ▶ Comfortabel klimaat
- ▶ Bewegingsvrijheid

<https://www.youtube.com/watch?v=vLJjW-Ey9vI&index=1&list=PLC79297B94BABD39B>

Koeientuin projectfilm

- <https://www.youtube.com/watch?v=M-ixlmJH4D4&list=PLC79297B94BABD39B&ind>

Vrijloopstallen in de praktijk: Meindert Wiersma te Midwolde

- <https://www.youtube.com/watch?v=ecXLiisLzY>

Principes en criteria voor kwaliteit welzijn Inschatting volgens Blokhuis

Principes en criteria voor Welfare Quality® inschatting (Harry Blokhuis et al., 2010)

1 = niet

2 = nauwelijks

3 = redelijk

4 = goed

Principe	Criterium	Beoordeling
Goede voeding	Afwezigheid van chronische honger of overvoeding	
	Afwezigheid van langdurige dorst	
Goede huisvesting	Comfortabel rusten	
	Comfortabel klimaat	
	Bewegingsvrijheid	
Goede gezondheid	Afwezigheid van verwondingen	
	Afwezigheid van ziekten	
	Afwezigheid van ongemak veroorzaakt door ingrepen	
Normaal gedrag	Expressie van sociaal gedrag	
	Expressie ander soortspecifiek gedrag	
	Goede mens-dier relatie	
	Positieve emotionele toestand	

- <http://www.agrilife.tv/13/#/13/2>

Tiergerechtheitsindex

- Verschillende modellen die werken met punten verdeling
- Beoordeling op:
 1. Bewegingsmogelijkheden
 2. Voeder- en drinkgelegenheid
 3. Mogelijkheden tot sociaal contact
 4. Rustgelegenheid
 5. Comfort- en exploratiemogelijkheden
 6. Hygiëne
 7. Verzorging

- Vele formulieren met diverse score schema's

Punkte TGI 35L	BEURTEILUNGS- KATEGORIEN	SYMBOLE	SCHUL- NOTEN
>11	nicht tiergerecht	.	nicht genügd.
11 - 15	kaum tiergerecht		genügend
16 - 20	wenig tiergerecht		befriedigend
21 - 24	ziemlich tiergerecht		gut
25 - 28	tiergerecht		sehr gut
>28	sehr tiergerecht		ausgezeichnet

- Bewegingsmogelijkheden wordt opgesplitst in:
 - Bewegingsopp. in stal (m²/gve)
 - Ruimte om te gaan liggen en staan
 - Grip op loopoppervlak
 - Toegang tot de weide of uitloop
 - Bezigheidsmogelijkheden
 - Schuurmogelijkheden
- **Voordelen van het Tiergerechtheitsindex:**
 - Nauwkeurig
 - Goed te vergelijken met andere bedrijven
- **Nadelen:**
 - Zeer omvangrijk

Les 10: Afwijkend gedrag

Gedrag & Welzijn

(Onderdeel van IBS Onderhouden)

Welkom !

Gedrag opsplitsen in:

- o Natuurlijk gedrag
- o Aangeboren gedrag/ het instinctief gedrag
- o Aangeleerd gedrag/ ervaringsgedrag
- o Geschoold gedrag/ getraind gedrag
- o Afwijkend gedrag

- **Aangeboren gedrag**
- **Aangeleerd gedrag**
- **Geschoold gedrag**

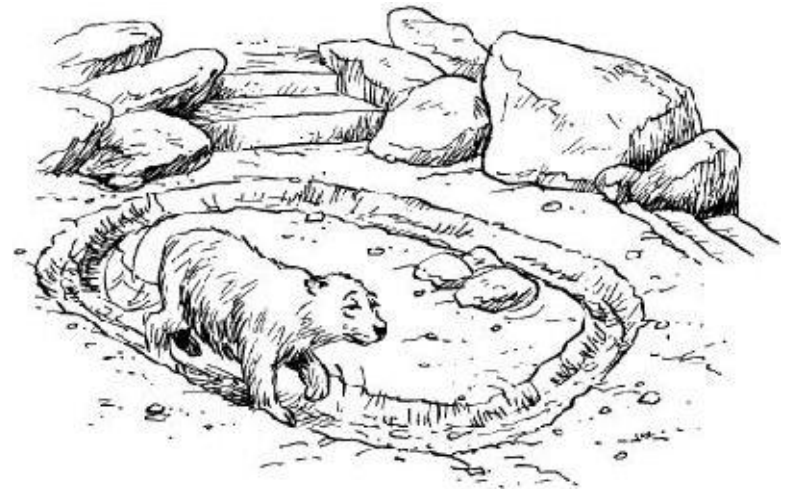

Afwijkend gedrag

Afwijkend gedrag ontstaat door overmaat of tekort aan prikkels

Er zijn vijf soorten afwijkend gedrag:

- Stereotiep gedrag
- Conflict of Oversprong gedrag
- Omgericht gedrag
- Apathisch gedrag
- Gestoord gedrag

Stereotiep gedrag

- Het herhalen van steeds dezelfde handeling
- Aanmaken van verdovende stof: endorfine
- Verslavend
- Afwijkend gedrag

Stereotiep gedrag ontstaat door de onmogelijkheid tot het uiten van normaal gedrag.

Stereotiep gedrag bij varkens?

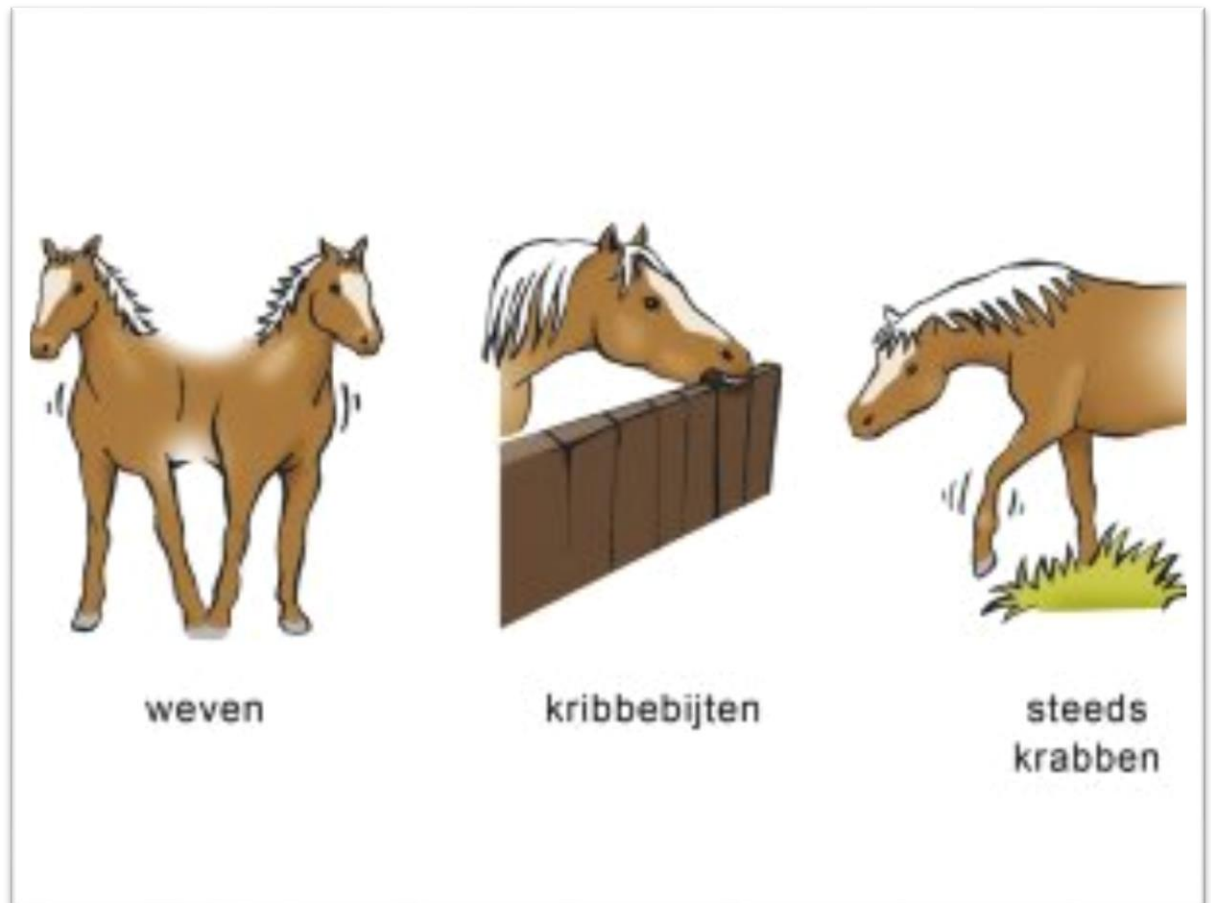
- Stangbijten
- Kop slingeren
- Tanden knarsen
- Tongspelen

<https://www.youtube.com/watch?v=bsNr8svI95M>

Stereotiep gedrag bij Paarden?

Stalondeugden

- <http://www.youtube.com/watch?v=QAOUqmlcl04>
- <http://www.youtube.com/watch?v=VglG2C4seDs>
- <http://www.youtube.com/watch?v=KF0dMmGieT8&feature=related>
- <https://www.youtube.com/watch?v=keh0HjS5znl>

Stereotiep gedrag bij koeien?

Tongrollen

Stereotiep gedrag in Dierentuin

Gestoord gedrag

Als stereotiep gedrag zich langdurig voordoet,
(dus als de verzorger niet ingrijpt)
ontstaat er een situatie die onomkeerbaar wordt.
Afkicken is in de regel niet of vrijwel niet mogelijk.

Conflict gedrag > Oversprong gedrag

Conflict gedrag (oversprong gedrag) ontstaan door een overmaat aan prikkels. Een dier vertoont gedrag dat op zich niet onlogisch is, maar niet bij de situatie past.

Het ontstaat vaak op de grens tussen het ene en het andere wel nuttige gedrag, op de grens tussen vluchten en aanvallen bijvoorbeeld.

Verzadiging

Varkens gaan looskauen en stangbijten als ze onvoldoende verzadigd zijn. Verstrek een paar honderd gram ruwvoer, zoals stro of pulp. Zorg voor voldoende verzadiging. Verzadiging ontstaat door kauwen (stro), vulling van maag en darmen (stro, pulp) en verteringsproducten van vezels (vooral vetzuren).

Agressie door gestoord gedrag

Omgericht gedrag

Gedrag dat op een ander object wordt uitgevoerd dat eigenlijk bedoeld is.

Voorbeeld

- **Deur dichtslaan als je boos bent**
- **Oor- en staartbijten** bij varkens.

Varkens zoeken naar voedsel door te wroeten.

In een stal met een betonnen roostervloer is dat wroeten vrijwel onmogelijk.

De varkens hebben wel de neiging om te wroeten en gaan vervolgens uit frustratie bij elkaar 'wroeten' door op oren en staarten te bijten.

Wat zie je?

- Je staat te kijken bij deze zeug
- Als je een stap dichterbij doet, bijt ze in de stang
- Doe je een stap terug, dan stopt ze ermee.

Omgericht gedrag

Apathisch gedrag

Apathie = bij gebrek aan prikkels kan het dier geen gedrag vertonen.

Een normaal dier zal onder normale omstandigheden al zijn gedrag willen vertonen. Het vertoont het volledige gedragsrepertoire dat bij de soort hoort.

Voorbeeld

Dieren die lang vastgebonden op een stal moeten staan, gedragen zich soms apathisch.

- Apathische dieren laten weinig emoties zien, lijken nergens zin in te hebben en komen totaal niet enthousiast over.

